

Å leve i to kulturer?
Ungdoms opplevelse av kommunikasjon om livsvalg i
familier med innvandrerbakgrunn

Elin Horsdal
og
Anne Marte Thorsen

Masteravhandling ved Psykologisk Institutt
Universitetet i Oslo
Mai 2010

Forord

Å skrive denne oppgaven, og ikke minst å utvikle og gjennomføre et forskningsprosjekt på egenhånd, har vært en spennende, givende og lærerik prosess. Arbeidet ville imidlertid ikke vært like lystbetont, og heller ikke mulig å ferdigstille, uten hjelp fra en rekke personer.

Vi ønsker først og fremst å takke deltakerne i denne studien. Vi setter stor pris på den tilliten dere har vist oss, og for at dere har satt av tiden deres for å delta på intervju. Uten deres historier og refleksjoner hadde vi ikke kunnet skrive denne oppgaven.

Videre ønsker vi å takke vår veileder, Astri Heen Wold, for hennes grundige tilbakemeldinger og entusiasme. Du har bidratt med perspektiver på oppgaven som har vært verdifulle for oss. I tillegg har du en egen evne til å gi kritikk på en slik måte at vi har følt oss oppløftet og inspirert.

En stor takk skal også rettes til de fritidsklubbene, organisasjonene og den videregående skolen som har hjulpet oss å rekruttere informanter. Av hensyn til informantenes anonymitet ønsker vi ikke å nevne navn. Deres hjelp har vært uunnværlig for å komme i kontakt med og vinne tilliten til informantene. En særskilt takk rettes mot Norges Tyrkiske Ungdomsforening som både har vist engasjement for oppgaven og som har gitt oss tillatelse til å informere om prosjektet vårt ved flere av deres arrangementer.

Vi skylder også professor Bernt Brendemoen og Sarfraz Khan en stor takk, for oversettelse av informasjonsskriv til deltakernes foreldre, til henholdsvis tyrkisk og urdu.

Takk til Netview Technology for lån av kontorlokaler.

Sist, men ikke minst ønsker vi å takke alle som har kommet med konstruktive råd, kritikk og tilbakemeldinger på oppgaven. Vi takker i særdeleshet Anki Langhus og Tore Langedal Endestad for å ha lest og kommentert flere utkast av oppgaven, og fordi dere alltid har tro på oss.

Oslo, 26. april 2010

Elin Horsdal og Anne Marte Thorsen.

Innhold

Sammendrag	1
Introduksjon	2
Teoretisk bakgrunn	3
Innvandrere i Norge	3
Sosialisering og livsvalg i pakistansk og tyrkisk kultur	4
Autonomi og livsvalg i ulike kulturer	7
Generasjonskløften	8
Metodologi	13
Epistemologi og refleksivitet	13
Forberedelse og gjennomføring av intervjuene	13
Informantene	15
Dataanalyse	16
Etiske betraktninger	16
Resultater	18
En dynamisk kulturforståelse	18
Strategier for kommunikasjon om livsvalg	25
Autonomi i fellesskap	33
Avsluttende bemerkninger	43
Oppsummering	43
Implikasjoner og begrensninger	44
Kilder	46
Vedlegg 1: Intervjuguide	51
Vedlegg 2: Skjema for passivt samtykke	55
Vedlegg 3: Informasjonsskriv	57
Vedlegg 4: Signaturskjema	59
Vedlegg 5: Godkjennelsesbrev fra NSD	60

Sammendrag

Det blir ofte antatt at det er kulturell avstand og konflikt mellom foreldre og barn i minoritetsfamilier, da ungdom med innvandrerforeldre tar til seg vertslandets verdier raskere og i større grad enn foreldrene. Målet med denne studien var å undersøke hvordan ungdommer med tyrkiske og pakistanske foreldre opplever kulturforskjeller og familiekommunikasjon om sentrale livsvalg. Studien baserte seg på 14 deltakere i alderen 16 til 19 år, da dette er en periode hvor det å gjøre viktige livsvalg står sentralt. Vi benyttet semistrukturerte dybdeintervjuer og fokuserte på temaer som kjæreste, ekteskap, utdanning, jobb og fritid. Selv om ungdommene rapporterte om enkelte kulturforskjeller, var fokuset i ungdommenes beretninger på endring hos foreldre og forskjeller mellom aldersgrupper og individer. I tillegg la de vekt på positive aspekter ved det å ha innvandrerforeldre, heller enn konflikt. Analysen viste at dette kunne skyldes adaptive kommunikasjonsstrategier og en forståelse av at det å være autonom er forenlig med å tilpasse seg fellesskapet. Resultatene fra denne studien kan bidra til å nyansere kunnskap om ungdom med innvandrerforeldre og skape bevissthet og refleksjon rundt oppfatninger som tas for gitt. Studien kan også belyse hva som karakteriserer kommunikasjon i familier med innvandringsbakgrunn som opplever lite konflikt.

Introduksjon

Vår globaliserte verden er i økende grad preget av møter mellom mennesker med ulik kulturell bakgrunn, og i disse møtene oppstår det endringer i grupper og individers forståelser og praksiser. Forskning antyder at barn med innvandrerforeldre raskere tar til seg vertslandets tanker og ideer, mens foreldrene i større grad beholder hjemlandetets kulturelle verdier (Szapocznik & Kurtines, 1993; Phinney & Vedder, 2006; Nguyen & Williams, 1989). Slik kan det oppstå en kulturell avstand mellom generasjonene i familien, som tenkes å være opphav til konflikt (Szapocznik & Kurtines, 1993; Farver, Narang & Bhadha, 2002). Det er imidlertid uenighet om hvorvidt kulturforskjeller faktisk fører til konflikt (Pasch, et al., 2006). En annen kritikk kommer fra Sam og Virta (2003), som argumenterer for at det ikke er mer konflikt i minoritetsfamilier enn hos majoriteten.

Inspirert av denne kompleksiteten i forskningsfeltet ønsket vi å undersøke hvordan ungdom med innvandrerforeldre selv snakker om og opplever kulturforskjeller i familien. Vi gjennomførte fjorten kvalitative dybdeintervjuer av ungdom med foreldre som har innvandret fra henholdsvis Tyrkia eller Pakistan. Istedenfor å fokusere på konflikt, undersøkte vi hvordan kommunikasjonen om valg det potensielt kan være uenighet om foregår i familien. Med dette utgangspunktet ekskluderes ikke potensiell konflikt og kulturforskjeller mellom generasjonene, men det åpnes også for å finne andre karakteristika ved kommunikasjonen som kan bidra til å forstå dynamikken mellom familiemedlemmene. Målsetningen var å undersøke hvordan ungdommene opplever kulturforskjeller i kommunikasjon om sentrale livsvalg, samt hva som karakteriserer kommunikasjonen om disse temaene. *Livsvalg* brukes her om valg som kan ha stor innflytelse på livet. Dette inkluderer valg av utdanning, kjæreste, ektefelle og hva man bruker fritiden sin på (Aarseth, Lidén & Seland, 2008).

Et sentralt begrep i denne undersøkelsen er *kultur*, og vi benytter oss av en dynamisk tilnærming til kulturbegrepet. Ifølge Rogoff (2003) er kultur mer enn en statisk enhet som påvirker individets tanker og verdier. Hun ser kultur som en dynamisk prosess som hele tiden er i endring, og får nytt meningsinnhold mellom kontekster, individer og generasjoner. Synet på kultur som dynamisk og i endring har ligget til grunn både som inspirasjon for hvordan vi har gjennomført undersøkelsen, samt veiledet tolkningen av resultatene og presentasjonen av disse.

Oppgaven består av fire hoveddeler. Den første delen er en teoretisk gjennomgang av

relevant litteratur. Vi begynner med en kort innføring i noen aspekter ved det å være innvandrere i Norge. Videre beskrives kjennetegn ved tyrkisk og pakistansk kultur, før det gis en grundigere drøfting av forskning på generasjons- og kulturforskjeller. Avslutningsvis inkluderes her også en diskusjon av autonomibegrepet. I andre del beskrives metodologien og metodene vi har brukt for å studere hvordan ungdom med foreldre fra Tyrkia og Pakistan opplever kulturforskjeller og kommunikasjon om livsvalg i familien. Her redegjør vi for metodiske valg som har blitt tatt i løpet av forskningsprosessen, samt hvilke følger disse valgene kan ha for resultatene våre. Inkludert i denne delen er også etiske betraktninger i forhold til informantenes deltakelse i undersøkelsen. Resultatene presenteres i den tredje delen, og de drøftes kontinuerlig i lys av annen litteratur på feltet. Vi oppsummerer de viktigste resultatene i siste del. Her er det også viet plass til refleksjon rundt undersøkelsens begrensninger og eventuelle implikasjoner.

Teoretisk bakgrunn

Innvandrere i Norge

Migrasjon er ikke et nytt fenomen i Norge. I følge Kjeldstadli (2008) kom de første flyktningene til Norge i 1250, da en gruppe russere fikk tillatelse til å bosette seg i Malangen. Den første pakistanske innflyttingen til Norge kom imidlertid ikke før i 1967, og de neste årene økte arbeidsinnvandringen (Kjeldstadli, 2008). Når vi omtaler innvandrere i oppgaven vår, henviser vi kun til personer som har immigrert til Norge i løpet av de siste 50 årene. Øia (1998) beskriver hvordan ”nyere” norske innvandrere skiller seg fra tidligere innvandrere slik: ”De nye som kommer, ligner verken på tyske hanseater eller danske lykkejegere... midt i hovedstaden slår de seg ned, synlig for all verden også gjennom sin klesdrakt, religionsutøvelse og hudfarge” (s. 13). Ved å være synlig annerledes enn majoriteten, slik dagens innvandrergupper ofte er, kan innvandrere og deres barn oppleve å bli etnifisert på bakgrunn av synlige karakteristika. ”Jo mer en utseendemessig atskiller seg fra majoritetsbefolkningen, jo flere påminnelser vil en også få om at en ikke oppfattes som norsk.” (Prieur, 2002, s. 9). Prieur (2002) nevner også religion, navn, aksent og morsmål som andre faktorer som gjør en minoritet mer synlig og kan begrense individers valgmuligheter. Ungdom med innvandrerforeldre kan derfor være nødt til å forholde seg til sine foreldres etniske gruppe og tilhørende verdier på en annen måte enn

majoritetsungdom. Ungdom med innvandrereforeldre må derfor ofte ta valg ut fra hvilke sosiale konsekvenser disse valgene kan føre til i deres relasjon til den etniske gruppen, og til majoritetsgruppen (Kang & Milne, 2002).

I Norge er det offisielt ikke forventet av innvandrere å oppgi sin kulturelle arv, men de blir heller ikke oppfordret til å bevare den. En av målsetningene i Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) er at bildet av nordmenn skal samsvare med den faktiske befolkningssammensetningen. Det er likevel viktig å understreke at dette enn så lenge er en målsetning heller enn en realitet, da nordmenn generelt foretrekker at innvandrere skal assimileres inn i det norske samfunnet (Berry et al., 2006). En kan spørre seg hvordan det oppleves for ungdom med innvandrereforeldre å reflektere rundt sentrale livsvalg i et samfunn som forventer at *de* skal bli som *oss*.

Sosialisering og livsvalg i pakistansk og tyrkisk kultur

Tyrkia og Pakistan har ulike kulturelle tradisjoner og grupperinger. Vi har likevel valgt å beskrive disse kulturene under en del, da den tyrkiske og pakistanske kulturen samsvarer på flere aspekter som omhandler voksen-barn relasjoner og verdier i forhold til sentrale livsvalg. Vi gjør oppmerksom på at fremstillingen er av kulturelle praksiser i Tyrkia og Pakistan, ikke i Norge. Der vi henviser til norske forhold, er dette understreket.

Den pakistanske kulturen er i større grad enn den norske kulturen basert på kollektivistiske verdier. Pakistan har røtter i islam og den eldre sørasiatiske kulturen, og 95 % av Pakistans befolkning regnes som muslimer (Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet, 2006). Når det gjelder Tyrkia, var det tidligere Ottomanske riket basert på islams lover, inntil 1923, da Tyrkia ble en sekulær stat grunnlagt på vestlige prinsipper (Nauck & Klaus, 2005). I dag er likevel 98 % av den tyrkiske befolkningen muslimer (Christensen & Percinel, 2006).

Ifølge Løwe (2008) rapporterer all ungdom med tyrkiske og pakistanske foreldre i Norge at de er oppdratt innen den muslimske tro, og nesten alle bekrefter at de er personlig troende muslimer. De fleste personene i den samme gruppen mener at islam er svært viktig i livet deres.

Selvstendighet versus konformitet. Innen islam forventes det at barn skal adlyde og respektere sine foreldre, mens foreldrene skal veilede barna. I følge Miles (1992) fremstår vestlige måter å oppdra barn på som fremmede for pakistanere, for eksempel det å lære barn å ta egne valg og bli uavhengige av sine foreldre (Stewart et al., 2000). I likhet med den pakistanske

kulturen foretrekker tyrkiske foreldre lydighet fremfor uavhengighet hos barna sine. Det forventes at eldre barn skal adlyde sine foreldre og rådføre seg med sin far dersom viktige livsvalg skal tas. Det er far som er familiens overhode, mens mor ofte fungerer som en forhandler mellom far og barn (Nauck & Klaus, 2005). I Pakistan blir skilsmisser, rotløshet, forsømmelse av eldre mennesker og dårlige karrierer av mange sett på som en direkte konsekvens av at umodne ungdommer får ta egne beslutninger rundt sentrale livsvalg, for eksempel valg av yrke og ektefelle (Miles, 1992). Dette står i motsetning til hvordan disse valgene vanligvis tas i Norge, hvor det blir forventet at ungdom skal bestemme selv.

Kjønnsesifikk sosialisering og valg av yrke/utdannelse. Sosialisering av kjønnsroller er en viktig del av barns oppdragelse i Tyrkia og Pakistan. Tyrkiske gutter sosialiseres til å være lojal ovenfor sin familie, ivareta familienavnet og få seg et passende yrke slik at han kan forsørge dem. Jenter, derimot, blir sett på som fremmedes eiendom, da de etter bryllupet er forpliktet til å bo hos sin framtidige ektemanns familie og ivareta denne familiens interesser (Kağıtçıbaşı & Sunar, 2002). I pakistanske familier blir jentene sett på som gjester i sine foreldres hjem og blir derfor strengt overvåket, men også høyt verdsatt (Stewart et al., 2000). Disse kjønnsrelaterte forventningene reflekteres i tid og ressurser som investeres i jenters og gutters oppdragelse. Det blir ofte investert mye ressurser i guttenes utdannelse i Tyrkia, da disse skal forsørge familien. Dette gjelder ikke for jenter, da det er lite lønnsomt for familien å investere mye ressurser i en person som likevel skal ivareta en annen families interesser. Til tross for at det er obligatorisk grunnskole for både jenter og gutter i Tyrkia i dag (Rankin & Aytac, 2006), er det et flertall av gutter ved alle klassetrinn i tyrkiske skoler. Videre er det nesten tre ganger så mange jenter som gutter som ikke kan lese og skrive (Kağıtçıbaşı & Sunar, 2002). I Pakistan er det kun et fåtall av pakistanske jenter som får gå på skole og ta utdannelse, sammenlignet med pakistanske gutter. I de tilfellene hvor jentene får tillatelse til å ta en utdannelse, er målet som oftest å øke mulighetene deres til å få en rik og velutdannet mann heller enn økonomisk uavhengighet (Stewart, et al., 2000). I Pakistan er det både skoler for begge kjønn, og separate jente- og gutteskoler. I følge Sathar og Lloyd (1994) er det størst sannsynlighet for at barna får tillatelse av foreldrene til å fullføre barneskolen dersom de går på kjønnssegregerte skoler.

I Norge er det, i samsvar med resten av befolkningen, et noe høyere antall jenter enn gutter med tyrkiske eller pakistanske foreldre som tar høyere utdannelse. Det er imidlertid nesten dobbelt så mange gutter som jenter som har lønnet arbeid i denne gruppen (Løwe, 2008). Det kan

derfor se ut som at det er en tendens til at menn har hovedansvaret for familiens inntekt innen denne gruppen i Norge også. Kjønnroller og likeverd er blant mediens hovedtemaer i innvandringsdebatten. Dette er høyt aktede norske verdier, og det uttrykkes bekymring for at slike kjerneverdier ikke er internalisert hos innvandrere (VG Nett, 2009).

Ære. Å ivareta jenters ære er et viktig aspekt ved deres sosialisering både i Tyrkia og Pakistan (Stewart et al., 2000). I sørasiatiske muslimske samfunn blir familieære lett ødelagt ved usømmelig atferd eller ved å ikke adlyde de eldre i familien. Det er viktig at kvinnene i familien ikke gjør noe usømmelig, da familieære er spesielt knyttet til kvinnenens atferd. Siden det å bevare sin ære er et så grunnleggende element ved både den pakistanske og tyrkiske kulturen, blir bruk av skam et sentralt element i barneoppdragelsen. Det å gjøre noe som ikke samsvarer med familiens ønsker blir assosiert med en følelse av skam (Feghali, 1997) heller enn skyldfølelse (Kağıtçıbaşı & Sunar, 2002). Dette medfører en oppdragelsesstil basert på streng kontroll, avhengighet og lite selvbestemmelsesrett (Nauck & Klaus, 2005).

Venner, kjæreste og fritid. Da tyrkiske og pakistanske barn blir oppdratt til å følge en streng kjønnssegregering, er ungdommer ofte begrenset til å velge å tilbringe tid med venner og slekt av samme kjønn. Jenter skal lære oppgaver som husarbeid og barnepass av sin mor, mens gutter skal lære å arbeide ute eller studere og tjene penger slik som sin far. Når det gjelder ungdom med tyrkiske og pakistanske foreldre i Norge, er gutter oftere medlemmer av fritidsorganisasjoner og deltar mer i sportslige aktiviteter enn jenter, mens betraktelig flere jenter enn gutter deltar i husarbeidet (Løwe, 2008).

For å ivareta kjønnssegregering og jenters ære, blir jentenes fritid strengt kontrollert. Det er ikke akseptert å ha kjæreste før ekteskapet for verken jenter eller gutter, men dette er spesielt gjeldende for jenter (Kağıtçıbaşı & Sunar, 2002). I norsk sammenheng gjenspeiler dette seg i at ekteskap er foretrukket fremfor samboerskap, da norsk ungdom med tyrkiske eller pakistanske foreldre oftere er gift og sjeldnere har samboer, sammenlignet med resten av befolkningen. Av ungdommer med tyrkiske foreldre som verken er forlovet, gift eller samboende, er det kun en av fire som rapporterer at de har en kjæreste (Løwe, 2008).

Ekteskap. Da tyrkiske og pakistanske ungdommer har få muligheter til å bli kjent med jevnaldrende av det andre kjønn, er det ofte familiens ansvar å introdusere potensielle ektefeller for hverandre. På denne måten har familien kontroll over at familieæren blir bevart gjennom jentas uskyld, samtidig som at det blir valgt en ektefelle som hele familien aksepterer. Rundt

halvparten av alle tyrkiske ekteskap blir arrangert av familien. I de siste årene har kjærlighetsekteskap blitt mer populært, dog med en sterk grad av involvering fra familiene. I dagens Tyrkia er det derfor riktigere å skille mellom *familie*initierte ekteskap og *par*initierte ekteskap, heller enn arrangerte ekteskap versus kjærlighetsekteskap (Hortacsu, 1999). I følge Hussain (1999) er det nesten alltid foreldrene som finner ektefeller til barna sine i Pakistan. Døtre har som regel symbolsk eller ingen innvirkning på valg av ektefelle (Hussain, 1999).

I Norge er 65% av gifte personer med pakistanske foreldre og 75% av gifte personer med tyrkiske foreldre gift med en som selv har innvandret, og svært ofte er dette en person fra foreldrenes hjemland (Daugstad, 2009). De fleste gifte ungdommene med pakistanske foreldre hadde også kjent ektefellen sin mindre enn ett år før de ble gift. I tillegg rapporterer tre av ti norske ungdommer med pakistanske eller tyrkiske foreldre at de er gift med en fetter eller kusine (Løwe, 2008). Det kan derfor tyde på at ungdommer med pakistanske eller tyrkiske foreldre gifter seg oftere innenfor sin egen etniske gruppe enn det som er forventet under tilfeldige pardannelser. I følge Løwe (2008) er det likevel sjelden at ekteskapsinngåelsene blir basert på tvang eller lite medvirkning fra ungdommene selv, da to tredjedeler av ungdom med tyrkiske og pakistanske foreldre sier at de har mye innvirkning på valg av ektefelle.

Autonomi og livsvalg i ulike kulturer

I følge Deci og Ryan (1987) er autonomi å ta valg man kan stå inne for som et individ. De setter det å bli kontrollert i et motsetningsforhold til å være autonom. Kağıtçıbaşı (2003) er skeptisk til hvordan autonomibegrepet brukes i mye forskning. Hun mener at autonomi settes opp som en motsetning til gjensidig avhengighet, og at individets separasjon fra familien blir sett som nødvendig for autonomi. Det er med et slikt utgangspunkt mange argumenterer for at samfunn med mer kollektivistiske verdier ikke vektlegger autonomi, fordi deres begrepsforståelse utelukker en forståelse av det autonome selv som gjensidig avhengig. Alternativt foreslår Kağıtçıbaşı (1996) at man kan forstå autonomibegrepet ved hjelp av to underliggende dimensjoner; *Interpersonlig distanse* som har med graden av avstand mellom selvet og andre å gjøre, og *agency*-dimensjonen som sier noe om graden av kontroll over egen atferd og eget liv. Ved å definere autonomi på den måten, åpner Kağıtçıbaşı (1996) for autonomi i gjensidig avhengige relasjoner, som er en realitet i mange kulturer (Rogoff, 2003)

Begge dimensjonene av autonomibegrepet over kan ha implikasjoner for forståelsen av ungdommene i undersøkelsen vår. Deci og Ryan (1987) hevder at selvbestemmelse og kontroll over egen atferd er viktig for en positiv utvikling. Studier viser at ungdom med pakistanske foreldre, særlig jentene, har større ansvar og flere forpliktelser i hjemmet, og tilbringer mer tid sammen med familien i forhold til jevnaldrende majoritetsungdom (Friberg, 2005). Øia (2007) fant også at jevnt over rapporterer ungdom med innvandrerforeldre at foreldrene har større innflytelse på livsvalg som jobb, studier og politikk, enn ungdom med norske foreldre. En kan imidlertid spørre seg hvorvidt dette nødvendigvis er et resultat av tvang eller kontroll. Lidén (2003) forteller om Aysha, en jente på 15 år med pakistanske foreldre, som tilbringer dagene på skolen eller sammen med familien, og hun deltar aldri på skolefester. Dette er imidlertid noe Aysha selv ønsker. For henne er det å vokse opp og bli en selvstendig kvinne knyttet sterkt til relasjoner innen familien. Hun ønsker å orientere seg mot familien for anerkjennelse av seg selv som individ, og det å gå på fester eller henge i sentrum med skolekamerater er ikke relevante erfaringer for henne i en slik sammenheng.

I Aysha ser vi igjen Kağıtçıbaşı (1996) autonomimodell, der det relasjonelle ved selvstendighetsutviklingen tydeliggjøres. Å samordne seg er ikke nødvendigvis det samme som å være uselvstendig, og at ungdom med innvandrerforeldre tar andre valg enn ungdom med norske foreldre, er ikke ensbetydende med at valgene har blitt tatt på bakgrunn av tvang. Det kan simpelthen bety at det å velge å samordne seg for mange mennesker er en viktig del av deres individualitet (Rogoff, 2003), ikke et uttrykk for deres manglende autonomi.

Generasjonskløften

Foreldre-barn-konflikt. Mange forskere har pekt på den høye graden av konflikt mellom foreldre og barn i mer individualistiske rettede samfunn, sammenlignet med kulturer med mer kollektivistiske verdier (Rogoff, 2003; Valsiner, 2000; Davis, 1940), og denne konflikten eskalerer gjerne i ungdomstiden. Ungdomstiden er regnet som en overgangsperiode i de fleste samfunn (Rogoff, 2003), der man ennå ikke er voksen, men gradvis får mer voksent ansvar. I individualistisk rettede samfunn ser man ungdomstiden som en livsfase preget av opprør, emosjonell krise og selvopptatthet (Rogoff, 2003). Bronfenbrenner (1973) forklarer dette med at den vestlige ungdomsrollen i større grad er preget av frihet, selvstendighet og opposisjon, og at

det dermed også vil være mer rom for konflikter i forhold til foreldre.

Davis (1940) mener at en årsak til de høye konfliktnivåene i samfunn med rask teknologisk utvikling, er at disse samfunnene er i konstant sosial endring, og denne endringen foregår så raskt at generasjonene vokser opp i ulike verdener. En følge av dette er at foreldrene oppfattes som gammeldagse, ungdommene gjør opprør, og det oppstår sammenstøt. Dette har likhetstrekk til det Margaret Mead (1972) sier om pre- og postfigurative samfunn. I *postfigurative* samfunn går utviklingen sakte. Kunnskap går i arv, og den eldre generasjon har ansvaret for å videreføre den til sine barn. I *prefigurative* samfunn er dette snudd på hodet. Teknologiske nyvinninger introduseres kontinuerlig til samfunnet, og denne utviklingen holder en slik fart at det kun er den yngre generasjon som klarer å holde følge. Barna vil derfor være ekspertene på mange aspekter av samfunnet, og foreldrene vil måtte lære av dem. Øia (1998) trekker en parallell mellom en prefigurativ samfunnsstruktur og virkeligheten for mange innvandrere; Det er deres barn som først lærer seg språket og, som gjennom skole og andre fritidsaktiviteter, skaper seg et sosialt nettverk uavhengig av familien og foreldrene. Slik får de en førstehåndskunnskap om majoritetssamfunnet foreldrene ikke har, og blir derfor på mange måter sine foreldres læremestere. Davis (1940) mener også at hurtig sosial endring er roten til alt ondt i familierelasjoner, og på grunn av dette, vil hver generasjon tilegne seg ulikt kulturelt innhold i sin sosialiseringssprosess. Forskjellen blir da ekstra stor i en innvandrerfamilie. Da det er foreldrenes jobb å sosialisere barnet, vil de ta utgangspunkt i sin egen kulturelle basis i denne prosessen, til tross for at denne ikke nødvendigvis stemmer overens med nye samfunnsbetingelser. I følge denne antagelsen er det umulig for foreldrene å endre sin grunnleggende tenkemåte, fordi å forkaste rammeverket man bruker for å forstå verden, er det samme som å innrømme at ens egne erfaringer er verdiløse. Foreldre vil derfor fortsette å påtvinge sine barn en kulturell forståelsesramme begge parter vet ikke vil gjøre noen nytte i dagens samfunn, og barna vil fortsette å avvise den.

Til tross for at hurtig sosial endring i følge Davis (1940) har negative konsekvenser for foreldre-barn-forholdet, føler de fleste ungdommer i Oslo at de har et godt forhold til sine foreldre, at de kan stole på foreldrene sine, og at foreldrene aksepterer dem som de er (Øia & Vestel, 2007). I tillegg er det flere ungdommer med innvandrerforeldre som sier at de kan snakke med foreldrene sine om problemer, og de rapporterer om mindre krangel i familien enn majoritetsungdommer. På de aller fleste dimensjonene brukt for å måle ungdommers forhold til

sine foreldre, kom likevel de norske ungdommene best ut (Øia, 2007).

Generasjonsforskjeller i innvandrerfamilier. I alle kulturer sosialiserer foreldre barna sine til å følge verdiene og praksisene til det samfunnet de er oppvokst i. Innvandrere medbringer ofte verdier fra hjemlandet til det nye samfunnet, og disse vil i mer eller mindre grad avvike fra vertslandets verdier (Phinney & Vedder, 2006). Man tenker seg at fordi barna deres blir utsatt for to sett kulturelle verdier – ett fra foreldrene og ett fra majoritetssamfunnet – vil kulturforskjellene mellom foreldre og barn bli svært store, og dette vil kunne forårsake konflikter (Phinney & Vedder, 2006).

Szapocznik og Kurtines (1993) har utviklet en modell som skal forklare hvordan kulturell diskrepans påvirker familieforhold. I følge modellen oppstår det en avstand mellom generasjonene i familien, fordi barna tar til seg vertslandets kulturelle verdier raskere og i større grad enn foreldrene. For å motvirke dette, forsøker foreldrene å begrense barnas tilpasning, noe som kun resulterer i mer konflikt og avstand. Phinney, Ongh & Madden (2000) tok for seg 701 familier med og uten innvandringsbakgrunn, der foreldre og barn rapporterte om sine verdier relatert til familieforpliktelser. Funnene tilsa at det fantes verdidiskrepans mellom foreldre og barn, og er i overensstemmelse med Szapocznik og Kurtines' (1993) modell. Videre antydte studien at de intergenerasjonelle forskjellene økte jo lengre familien befant seg i vertslandet, og størst var forskjellene når barnet var født i vertslandet, slik som de fleste ungdommene i vår studie. Minoritetsgruppene hos Phinney et al. (2000) hadde imidlertid ulik landsbakgrunn, og dette viste seg å være utslagsgivende for om de fulgte mønsteret som Szapocznik og Kurtines' (1993) modell tilsier. I motsetning til familier fra Armenia og Vietnam, var det ikke kohortforskjeller i holdninger til familieforpliktelse innen de meksikanske familiene, noe forfatterne hevder at skyldes meksikaneres historie i USA. Dette er et viktig poeng. Modeller er svært nyttige i å få oversikt over komplekse fenomener, men fordi de fremstiller en forenklet versjon av virkeligheten, tar de ikke høyde for alle grupperes spesielle historie og omstendigheter, noe som er viktig i en akkulturasjonskontekst (Berry, et al., 2006). Videre hevder Pasch et al. (2006) at det finnes lite støtte for at konflikt i familien faktisk kan sees i sammenheng med verdidiskrepans. Når de testet Szapocznik og Kurtines' (1993) modell avslørte studien at familier som skåret høyt på kulturell diskrepans ikke nødvendigvis rapporterte om mer familiekonflikt. Dette funnet støttes av Sam og Virta (2003), som fant at innvandrerungdom ikke rapporterte om mer familiekonflikt enn norsk ungdom, og Øia (2007) som fant at ungdom med

innvandrereforeldre var de som meldte om minst krangling i familien. Phinney og Vedder (2006) fant at innvandrerungdom viser en generell tilpasning som er tilsvarende eller bedre enn majoritetsungdom, til tross for en større intergenerasjonell verdidiskrepans i familien. Dette vitner om en styrke innen innvandrerfamilier i deres møte med akkulturasjonsprosessen som det kan være relevant og interessant å få mer kunnskap om.

Tidsånden: På tvers av kultur og generasjon. Forskere er enige om at det finnes kulturforskjeller mellom innvandrere og majoritetsbefolkningen, og at begge kulturene begynner å endre seg når de kommer i kontakt med hverandre. Denne endringen vil foregå raskere og i større omfang hos barn, og det kan bli store kulturelle forskjeller mellom generasjonene i en familie med innvandrerbakgrunn. Det er imidlertid uenighet på feltet om disse forskjellene bidrar til konflikter mellom foreldre og barn. I tillegg finnes det forskere som mener at samfunnet endrer seg så raskt at, selv om generasjonene vokser opp i samme land, vokser de uansett opp i ulike verdener.

Boehnke (2001) foreslår at likhet i verdier mellom foreldre og barn påvirkes av ulike faktorer, deriblant foreldrenes direkte påvirkning på barna gjennom sosialiseringprosessen, og de felles tanker og verdier som finnes i de sosiale omgivelsene. Denne felles verdibasen kalte han *tidsånd* (Zeitgeist). Så langt ser vi likheten med tankegangen som preger resten av forskningsfeltet. Barn av innvandrere blir påvirket fra to hold: Fra foreldrene og fra samfunnet. Det som er interessant hos Boehnke (2001), er at tidsånden representerer det som er felles for oss alle, på tvers av kultur, etnisitet, sosialt lag og generasjon. To personer eller grupper som befinner seg i samme tid og rom, har nødvendigvis noe felles. Det er det som er felles som ligger i begrepet tidsånd. Aarseth og Sandbæk (2009) holdt fokusgrupper med innvandrerforeldre med ulik landsbakgrunn. En tyrkisk mor som var med i undersøkelsen fortalte at da hun ble kjent med norske mødre på barnas skole, oppdaget hun til sin overraskelse at familier ofte har de samme bekymringene og problemene, på tvers av landsbakgrunn. Tidsånden rommer det som er felles mellom mennesker, og kan derfor være et samlende begrep som kan ha potensiell forklaringsverdi i forhold til forskningsresultater som er tilsynelatende motstridende.

Foreldreskap i en akkulturasjonskontekst. Mye forskning fastholder at de kulturelle verdiene til barn av innvandrere endres i møte med majoritetssamfunnet. Det er viktig å understreke at også foreldrene gjennomgår en endringsprosess. Fra 1996 til 2006 var det stadig færre innvandrerforeldre i Norge som signaliserte at det er viktig å leve etter

opprinnelseskulturen, mens flere vektla at det er viktig å leve etter norsk kultur (Øya, 2007). Dette tyder på at det har foregått endringer også i foreldregenerasjonen. Som beskrevet tidligere er det store kjønnsforskjeller i forhold til hvem som får lov til å ta en utdanning i både Tyrkia og Pakistan, og i Pakistan er også ofte lengden på barnas skolegang avhengig av hvorvidt det finnes kjønnssegregerte skoler i nærheten. I Norge, derimot, har innvandrerforeldre betydelige utdanningsambisjoner på barnas vegne og det ser ut som om disse er uavhengig av barnas kjønn. Bakken (2003) rapporterer om at 85% av minoritetsspråklige barn i skolen opplever at foreldrene syns det er viktig at de tar en høyere utdanning. Det å anta at foreldrene kun lever etter hjemlandets verdier kan derfor være svært misvisende. Dette viser hvor viktig det er at forskningen tar høyde for foreldrenes endring.

Immigrasjon medfører store kontekstuelle forandringer og foreldre konfronteres ofte med svært annerledes oppdragelsespraksiser enn de er vant med fra hjemlandet. Strier (1996) har i sin studie med innvandrerfamilier funnet tre ulike strategier foreldrene ofte benytter seg av i barneoppdragelsen. Hun bruker metaforer fra dyreverdenen for å illustrere strategiene. *Kengurustrategien* er basert på kenguruens tendens til å bevare barnet i en sikker pung på kroppen. Denne strategien beskriver foreldre som ønsker å oppdra barna sine etter hjemlandets tradisjoner og ser på påvirkninger fra majoritetssamfunnet som en trussel. Foreldre som tar i bruk *gjøkstrategien*, derimot, anser seg ikke som kvalifisert til å oppdra barna i det nye samfunnet og overlater derfor dette ansvaret til formelle og uformelle aktører i majoritetssamfunnet. Disse foreldrene sikter etter en rask assimilering av barna til det nye samfunnet. Foreldre som benytter seg av *kameleonstrategien* oppfordrer barna til å leve fredelig i begge kulturer. Barna forventes å følge hjemlandets normer når de er hjemme, og majoritetssamfunnets når de er utenfor hjemmet.

Striers (1996) undersøkelse antyder at barn av innvandrerforeldre kan vokse opp i svært ulike familiesituasjoner, avhengig av hvilken strategi foreldrene deres benytter seg av. Et annet viktig poeng denne studien gjør er at det ikke finnes et enkelt svar på om intergenerasjonell kulturell diskrepans fører til konflikt i familiene, da det er mange faktorer andre enn barnas akkulturasjon som spiller inn. Aarset, Liden & Selands (2008) rapport om ungdom med innvandrerbakgrunn baserte seg på fokusgruppeintervjuer med ungdommer med innvandrerforeldre fra ulike videregående skoler i Oslo. Ungdommene i denne studien uttrykte at familien var kilde til trygghet, støtte og stolthet, men den kunne også virke kontrollerende og begrensende. Forskningsfeltet er preget av denne dobbeltheten, hvilket synliggjør relevansen av

forskning som evner å fange kompleksiteten innen dette feltet. Dette er noe vi forsøkte å ta høyde for i vår studie, og vi spurte derfor: *Hvordan opplever ungdom i Norge med tyrkiske eller pakistanske foreldre eventuelle kulturforskjeller i hjemmet? Og hvordan opplever ungdommene at kommunikasjon om livsvalg foregår i hjemmet?*

Metodologi

Epistemologi og refleksivitet

Vi har valgt en konstruktivistisk tilnærming til epistemologi. Denne tilnærmingen proklamerer at det individet opplever ikke er en direkte refleksjon av omgivelsene, men en tolkning av disse (Willig, 2001, p. 7). Dette er en god beskrivelse av hva vi ønsket å undersøke i vår studie: Ungdommenes egne tolkninger av virkeligheten og sine opplevelser. Derfor har det vært viktig for oss å utforme en studie som kan vise de ulike virkelighetene til ungdom med innvandrerforeldre og å sette fokus på mangfoldet i denne gruppen.

Vi har forsøkt å være refleksive i forhold til hvordan våre valg og personlige tilstedeværelse i løpet av forskningsprosessen har påvirket funnene våre. Vi mener at forskerens innvirkning på resultatene er uunngåelig i forskningssammenheng, og vi har gjennom hele prosessen lagt vekt på å være eksplisitte på våre egne bias og hvilke følger de kan få. Vi er to majoritetsjenter som har intervjuet medlemmer av minoriteter for å studere dem, og dette kan ha påvirket svarene vi har fått. For eksempel er det stor sannsynlighet for at ungdommene er klar over de stereotypiske forestillingene som finnes om utlendinger og innvandrere i det norske samfunnet, og derfor forsøkte å ikke bli satt i en slik bås. For å motvirke slike svar var vi ærlige med informantene om hva vi ønsket å undersøke, og gjorde vårt beste for å gjøre intervjuene til en god opplevelse.

Forberedelse og gjennomføring av intervjuene

Som datainnsamlingsmetode benyttet vi oss av kvalitative, semistrukturerte dybdeintervjuer, fordi vi var interessert i utfyllende svar fra informantene som kunne hjelpe oss til å si noe om deres individuelle erfaringer. Intervjuene var mellom en og to timer lange, og ble tatt opp på bånd, før vi skrev dem ned.

For å unngå å påføre deltakerne våre egne kategorier og verdier, var det å ha åpne spørsmål et sentralt fokus. Intervjuguiden var utformet rundt spørsmål om en vanlig hverdag hvor vi gikk nærmere inn på aktuelle temaer vi på forhånd hadde spesifisert: Det første var *utdanning og jobb*. Her stilte vi spørsmål om utdanningsplaner og foreldrenes forhold til skole, utdanning og jobb. Det neste temaet var *fritid*. Vi ønsket å undersøke hva ungdommene gjorde på fritiden, og hvordan forhandlingen om regler for fritiden foregår i hjemmet. Vi spurte også om deres og foreldrenes forhold til det å ha kjæreste, noe som brakte oss til det tredje temaet, *ekteskap*. Vi ønsket å finne ut av ungdommenes og foreldrenes holdninger til hva som utgjør en god ektefelle, og hvordan en beslutning om å gifte seg tas i familien. Det fjerde temaet var *famliedynamikk*, der fokuset var på hvordan familien snakker sammen og hvordan familiens samvær foregår. Det siste temaet var *en annerledes familie*, hvor vi ba ungdommene om å sette familiens praksiser inn i en kulturell ramme og å sette ord på hvilke forskjeller som finnes mellom dem selv og foreldrene. Disse temaene, samt intervjuets uformelle struktur, som åpnet for at informantene selv kunne ta opp ting, ga oss et godt grunnlag for å si noe om hvilke valg som er viktige for ungdommene. For også å kunne si noe om hvordan kommunikasjonen om livsvalg foregår i familien, oppfordret vi gjennom hele intervjuet informantene til å gi eksempler på hvordan de ulike temaene snakkes om.

Vi var fra begynnelsen klar over at metodevalget ville påvirke funnene våre. Blant annet gjorde ikke intervjumetoden det mulig for oss å bruke nok informanter til å kunne generalisere funnene våre til andre ungdommer med samme bakgrunn i noen særlig grad. Mason (1996) trekker imidlertid et skille mellom *empirisk generalisering* hvor fokuset er å kunne trekke slutninger om hele populasjonen på bakgrunn av en studie på et mindre utvalg, og *teoretisk generalisering* hvor fokuset er å forstå fenomener og utvikle begreper som kan benyttes i andre settinger eller ved andre fenomener. Vi har med andre ord ikke grunnlag for å gjøre en empirisk generalisering, hvilket heller ikke var en målsetning med denne studien. Istedenfor å si noe om hele populasjonen, har vårt fokus vært å demonstrere mangfold og individuelle erfaringer. Våre funn er ikke gyldige for alle ungdommer med innvandrerforeldre, men vi argumenterer for at de likevel tilfører forskningsfeltet nye perspektiver og aspekter, nettopp *fordi* vi har valgt denne fremgangsmåten.

Informantene

Informantene våre var 14 ungdommer i alderen 16-19 år fra Oslo eller Akershus med tyrkiske eller pakistanske foreldre. Grunnen til at vi valgte denne aldersgruppen er at ungdommer i denne alderen er gamle nok til å kunne reflektere over spørsmålene våre. Samtidig var de unge nok til å fortsatt bo hjemme, slik at de bedre kan beskrive den daglige kommunikasjonen i familien. Vi intervjuet ei jente og fire gutter med pakistanske foreldre, samt fire jenter og fem gutter med tyrkiske foreldre. I utgangspunktet ønsket vi kun å inkludere ungdommer som ble født i Norge, med foreldre som innvandret i voksen alder, men siden rekrutteringsprosessen ble mer utfordrende enn ventet, ble vi nødt til å inkludere to ungdommer som kom til Norge fra Pakistan i barnehagealder. Dette kan ha påvirket resultatene våre, men utvalget vårt er for lite til å kunne si noe sikkert om dette. Generelt opplevde vi ikke at disse ungdommene utmerket seg på noen spesiell måte.

Deltakerne ble rekruttert gjennom mange ulike arenaer, blant annet gjennom en videregående skole, kunstsoler, dansegrupper, utdanningsseminar, filmvisninger og gjennom personlige kontakter. Informantene i studien har derfor svært ulike interesser, noe som bidrar positivt til mangfoldet i utvalget. Det at mange av våre deltakere var med i en form for organisasjon eller fritidsklubb kan imidlertid ha betydning for funnene våre ved at vi kanskje ikke har fanget opp de ungdommene som ikke får tillatelse til slikt. Dette gjelder i stor grad jenter (Øia, 2005), og kan også forklare hvorfor vi slet med å rekruttere jenter til undersøkelsen vår. Det at foreldrene til deltakere under 18 år også var nødt til å gi sitt passive samtykke til ungdommenes deltakelse i studien, kan også ha betydning for funnene våre. Det kan tenkes at ungdommer som opplever kommunikasjon i familien som konfliktfylt, ikke ønsker eller får tillatelse av foreldrene til å være med i en studie som omhandler familiekommunikasjon.

Vi har tilbrakt mange kvelder på ulike fritidsklubber for å rekruttere informanter. Det har vært en både lang og krevende prosess da det viste seg å være vanskelig å rekruttere deltakere og det var stort frafall blant personer vi allerede hadde avtale med. Årsakene til dette kan være mange: Vi har å gjøre med en aldersgruppe som kanskje ikke ser betydningen av forskning og som derfor ofte ikke har verken tid eller lyst til å sette av opp til to timer av fritiden sin til dette. Mange av ungdommene kan også ha vært skeptiske til å gi informasjon til to etnisk norske jenter som de ikke vet noe om. Dette er sannsynlig da mye av det som blir presentert om disse

ungdommene innen både media og forskning er nesten utelukkende negativt og stigmatiserende. Som støtte til dette viste det seg også å være en fordel for oss å bli introdusert for potensielle informanter av noen de kjenner og stoler på, slik som en klubbleder eller skolerådgiver.

Dataanalyse

Som metode for å gi datamaterialet vårt mening brukte vi tematisk analyse. I analyseprosessen benyttet vi oss av oppskriften for tematisk analyse som beskrevet i Braun & Clarke (2006) som veiledning. De første kodene våre var svært konkrete og lå nært opptil hva som faktisk ble sagt i tekstutdraget. Da vi hadde for mange koder til å ha oversikt over alle, sorterte vi dem etter tema. Eksempelvis ville en kode med navn *Hakan trives ikke på skolen* bli sortert under kategorien *trivsel på skolen*. Etter å ha sortert kodene hadde vi en håndterbar mengde kategorier, og vi begynte å få en anelse om hvordan disse kunne kombineres for å forme de endelige temaene.

Vi gjennomførte i hovedsak en datadrevet analyse. Det vil si at temaene vi valgte ut for det meste ikke er et resultat av en forhåndsbestemt teori eller forestilling fra vår side. Likevel vil spørsmålene vi har stilt nødvendigvis virke inn på svarene vi har fått. Vi er av oppfatningen at total objektivitet er umulig for en forsker, men så langt det har vært mulig har vi hatt fokus på det vi opplevde at data fortalte oss og forsøkt å legge fra oss eventuelle forestillinger om hva vi kom til å finne. Dette førte til at vi måtte endre fokus i problemstillingen vår, for med utgangspunkt tidligere forskning forventet vi å få mye data på konflikt. Det viste seg å være feil, og vi måtte utvide forskningsspørsmålet vårt til å omfatte ulike former for kommunikasjon om livsvalg, ikke bare konflikt. Dette mener vi kan være en styrke ved vår studie; vi har vært tro mot datamaterialet, og vi fikk muligheten til å sette fokus på aspekter ved kommunikasjonen i flerkulturelle familier det hittil ikke har vært mye fokus på.

Etiske betraktninger

Våre informanter var alle over 16 år, og var dermed gamle nok til å delta uten aktivt samtykke fra foreldrene. Ungdommene skrev under på et samtykkeskjema, men da temaer som etnisitet, kultur og eventuelle konflikter i familien kan være sensitive temaer for mange, fikk vi også foreldrenes passive samtykke for deltakelsen fra de ungdommene som var under 18 år. Skjemaet

for passivt samtykke ble oversatt til både urdu og tyrkisk, slik at foreldrene kunne lese det på deres eget morsmål. Denne fremgangsmåten, samt alle skjemaene vi brukte, ble på forhånd godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD). Informantene fikk lese gjennom samtykkeerklæringen på nytt før intervjuet, og vi ga også en muntlig gjennomgang av hvordan intervjuet skulle gjennomføres, og hva slags rettigheter og muligheter de hadde i etterkant, med hensyn til deres egen deltakelse i prosjektet. Både vi og vår veileder var tilgjengelige for spørsmål i etterkant av intervjuet, og informantene hadde mulighet til å trekke seg når som helst. Da vi hadde å gjøre med en aldersgruppe som går gjennom store forandringer, og fordi det under intervjuene var mulighet for å komme inn på sensitive temaer, hadde vi forberedt en liste med hjelpetelefoner informantene kunne ringe hvis de følte behov for å snakke mer med noen etter intervjuet.

Belønning av informanter. Vi valgte å belønne informantene våre med et flax-lodd hver. Grunnen til dette var dels for å gjøre deltakelse i studiet vårt mer attraktivt, dels fordi vi ønsket å gi noe tilbake til ungdommene for deres tid og deltakelse. Forskning framholder at belønning av deltakere innen forskning kan påvirke personer til å delta i studier de ellers ikke ville tatt del i, avhengig av hvor stor belønningen er (Bentley & Thacker, 2004). Vi kom, i samråd med vår veileder, frem til at et flax-lodd ikke vil ha denne effekten på potensielle deltakere i vår studie. Selv om belønningen i prinsippet kunne ha påvirket ungdommenes beslutning om å delta, opplevde vi at et flertall av ungdommene vi møtte takket nei til deltakelse. I tillegg uttrykte informantene i studien vår på eget initiativ at det ikke var nødvendig å belønne dem med noe.

Anonymitet og konfidensialitet. For å overholde krav til anonymitet, ble alle data vi samlet inn oppbevart på våre personlige, passordbeskyttede datamaskiner. Etter intervjuene ble opptakene overført til datamaskinene og lydfilene på diktafonene slettet. I alt skrivearbeidet ble kun alias, bestående av vanlige tyrkiske og pakistanske navn, benyttet, og annen informasjon som kunne brukes til å gjenkjenne personer, slik som familieforhold eller navn på skole, ble fjernet. Etter at oppgaven var ferdigstilt, ble alle båndopptak og listen over alias slettet.

Å overholde anonymitet og konfidensialitet kan by på utfordringer. Ved flere anledninger var det vanskelig å gjøre dette tilfredsstillende uten at relevant informasjon gikk tapt. Et eksempel på dette var når søskens yrke var relevant for informantens argumentasjon om studievalg. Vi valgte da å ikke navngi yrkene, men heller kategorisere de som eksempelvis

”høystatus” eller ”ukonvensjonell”. Ved ett annet tilfelle fortalte en informant en historie som han uttrykte ønsker om at ikke måtte tas med i oppgaven. Vi valgte da å ikke engang transkribere beretningen for å overholde konfidensialiteten til informantene.

Resultater

Gjennom analysen identifiserte vi tre temaer som viste seg av stor betydning for kommunikasjon om livsvalg i familiene til våre informanter. Disse er *en dynamisk kulturforståelse, strategier for kommunikasjon om livsvalg og autonomi i fellesskap*.

En dynamisk kulturforståelse

Som beskrevet innledningsvis, har vi en dynamisk tilnærming til kulturbegrepet. Det vil si at vi forstår kultur som en prosess som stadig er i endring og som har forskjellig meningsinnhold for ulike personer og grupper. Måten informantene beskrev kulturforskjeller var i overensstemmelse med en denne måten å forstå kultur på. Ungdommene fortalte at landsbakgrunn alene ikke var tilstrekkelig for å forklare og beskrive de forskjellene de opplevde mellom seg selv og foreldrene. Ungdommene vektla endring, generasjonsforskjeller og forskjeller mellom individer fremfor forskjeller basert på landsbakgrunn. I tillegg fremhevet de positive aspekter ved det å vokse opp med innvandrerforeldre.

Forskjeller kan oppleves som positivt. Ungdommene fortalte at det fantes kulturelle forskjeller mellom dem selv og foreldrene, men at disse forskjellene ikke førte til åpne konflikter i familien. På spørsmål om kulturforskjeller mellom seg selv og foreldrene, svarte Serkan:

Ja, det var viktig du tok opp det. Det gapet ja, det finnes der alltid ja. Den forskningen den juger ikke den for å si det sånn, men det er på sine egne måter på en måte. Det er det at foreldrene mine kan ikke like mye som det jeg kan om norsk kultur og hvordan det er på skolen og hvordan jeg vet ting og tang og kunnskap og den slags da, men ja de kan jo mye selv og fra sin erfaring og, så det gapet er der ja, og det er stort også, men det betyr ikke at vi ikke kan leve med det på en måte.

I dette sitatet oppsummerte Serkan det de fleste ungdommene så ut til å mene, at kulturelle forskjeller mellom familiemedlemmer sjeldent var et stort problem. Dette utfordrer antagelsen om at kulturforskjeller vil føre til konflikt (Szapocznik og Kurtines, 1993). Serkan benektet ikke

at det var kulturelle forskjeller mellom ham selv og foreldrene, men han mente at det var noe de kunne leve med. De fleste ungdommene i vår studie trakk frem positive sider ved å ha foreldre som er vokst opp i et annet land. Serkan la vekt på hvilken utfordring det kan ha vært for foreldrene å lære barna om hjemlandets kultur, når de bor i et land hvis kulturelle verdier er svært forskjellige fra foreldrenes. Han roste derfor foreldrene for å ha lært han om den tyrkiske kulturen og det tyrkiske språket:

Jeg kan få i meg nok av den norske kulturen av skole, venner, trening. Alt jeg er på, nettet, alt. Det er utrolig hvor mye norsk, hvor mye norsk kultur jeg kan få i meg, men tyrkisk kultur kan jeg bare få i meg med mor og far, og de gjør jo en jævlig god jobb.

Garcia Coll et al. (1996) påpeker at barn som oppfordres til å forstå dynamikken i ulike samfunn, å verdsette sin egen bakgrunn og lærer seg å fungere i to eller flere kulturelle systemer får mer selvtillit og suksess senere i livet. Det å videreformidle sin kulturelle bakgrunn til barna, kan derfor ha positive konsekvenser for barnas utvikling (Rogoff, 2003) og psykologiske tilpasning (Phinney & Vedder, 2006). Dette fører imidlertid også til at barn av innvandrere møter to ulike sett kulturelle verdier, et hjemme og et annet blant venner. Saad bekreftet at han oppførte seg annerledes hjemme enn ellers:

Hjemme så sitter jeg jo mer ordentlig [...] enn jeg gjør på skolen, da. Der snakker jeg mye bullshit [...] driver og leker veldig kjekkas og. [...] Men jeg kan ikke være akkurat samme, det jeg er hjemme som jeg kan være ute. [...] Så det er egentlig hvordan personene du er med også som forandrer deg.

Saad var bevisst på hvordan han tilpasset atferden sin til de umiddelbare omgivelsene, men så ikke på det som et problem. En kan spørre seg hvorvidt det er så spesielt at disse ungdommene ofte oppfører seg annerledes i sitt hjemmemiljø enn de gjør i kontakt med majoritetssamfunnet, da alle i varierende grad endrer seg i takt med den sosiale konteksten. Det å lære seg å tilpasse atferden til sine omgivelser er en viktig del av den kognitive utviklingen (Rogoff, 2003). Det kan derfor tenkes at disse ungdommene faktisk drar fordel av sin flerkulturelle bakgrunn, ved at de lærer seg å oppføre seg annerledes avhengig av hvor de er. Ungdommene ga uttrykk for at foreldrene visste at de fulgte de norske normene når de beveget seg i storsamfunnet, og at de til en viss grad godtok det. Dette tyder på at foreldrene i denne studien benyttet seg av den tidligere nevnte kameleonstrategien (Strier, 1996), og oppfordret barna til å leve fredelig i begge kulturer.

Å kjenne en kultur. Gül trodde at det påvirket henne å ha foreldre som har vokst opp i Tyrkia, og i likhet med de fleste ungdommene fremhevet hun de positive sidene ved å ha foreldre fra Tyrkia. Hun påpekte også et annet viktig forhold, nemlig forskjellen mellom å *kjenne* og å *komme fra* en annen kultur.

Jeg vil ikke si at jeg kommer fra en annen kultur, men jeg kan si at jeg kjenner en annen kultur. Jeg kjenner et eget land, jeg kan et annet språk. Det vil jeg si bare er et pluss for meg.

Å komme fra eller tilhøre en kultur, gir assosiasjoner til noe fastlåst og statisk. Ungdommenes konstruksjoner av opplevde forskjeller er mer i overensstemmelse med en dynamisk forståelsesramme for kulturbegrepet. Ifølge Rogoff (2003) er verken mennesker eller kulturer statiske. Kulturer skapes og opprettholdes av mennesker og er derfor i stadig endring. Dette kan brukes til å forstå Khalids følelse av å ikke være verken norsk eller pakistansk:

Fordi vi som er født og oppvokst her i Norge vi blir jo en del av det norske miljøet. Når jeg drar tilbake til Pakistan, jeg føler meg ikke en pakistaner for å si det sånn, føler meg veldig utlendig der da.[...] her [i Norge] føler jeg meg ikke norsk. Jeg føler meg ikke sånn norsk-norsk. [...] Pakistaner og norsk, blanda.

Det å være pakistaner i Norge er ikke nødvendigvis det samme som å være pakistaner i Pakistan, fordi den pakistanske kulturen i Norge er påvirket av de kulturelle strømmingene her. Khalid opplevde at hans egen virkelighet ikke stemmer overens med verken norsk eller pakistansk kultur, men at han har blitt påvirket fra begge hold. Rogoff (2003) påpeker at ulike kulturelle praksiser kan ofte overlappe hverandre og det kan være vanskelig å vite hvor grensene mellom to kulturer egentlig går. Hun foreslår derfor å fokusere på deltakelse i ulike kulturelle fellesskap fremfor medlemskap i en viss kultur. Et eksempel på dette fant vi hos Serkan, hvor de feirer både tyrkisk bayram (muslimsk høytid etter fasten) og norsk julaften. Han fortalte at siden familien tar del i både norske og tyrkiske tradisjoner, så har familien hans ”ingen sånn ordentlig kultur”. Han ombestemte seg imidlertid raskt og la til at ”du er jo uansett alltid i en kultur da, uansett hva du gjør da, så er du i en kultur”. Serkans forsøk på å få hans families praksiser til å passe inn i enten norsk eller tyrkisk kulturell tradisjon kom til kort, men det betydde ikke at familien var uten kultur. Serkans familie skapte sin egen kultur ut fra de praksisene de deltok i. Ved å skifte fokus på den måten gjøres begrepet kultur til noe dynamisk som enhver person kan påvirke og delta i,

uavhengig av etnisk og kulturell bakgrunn, og kultur blir noe inkluderende. Slik blir også individuelle forskjeller en naturlig del av et kulturelt fellesskap heller enn en motsetning til det.

Generasjonsforskjeller. I samsvar med en dynamisk kulturforståelse, var det gjennomgående at ungdommene ikke fokuserte så mye på hvilke forskjeller som fantes, men heller på hvilke aspekter som påvirket arten og omfanget av forskjellene. Ett slikt aspekt var alder:

De er gamle, jeg er ung, og de skjønner ikke situasjonen min.

I sitatet over forklarte Hina at hun oppfattet ulik alder mellom henne selv og foreldrene som opphav til meningsforskjeller om valg, og satt dermed ord på et gjennomgående trekk i datamaterialet vårt. Serkan forklarte det slik:

Det er ikke alltid ting passer [...] eller hun [mor] har jo ikke forståelse for alt [...], ting har forandra seg fra da hun var liten.

Slike utsagn tyder på at disse ungdommene var inneforstått med at verden er i endring, og de benyttet ofte begreper som *før* og *nå* som kontraster for å forklare forskjeller og utvikling. Marianne Gullestad (1996) påpeker hvordan det har foregått et skifte i hvilke verdier som vektlegges av de ulike generasjonene i Norge. Endringer i verdier kan sees som en kontinuerlig prosess, og oppvekst i ulike tidsepoker vil nødvendigvis medføre ulikt innhold i de ulike generasjoners sosialisering. Denne avstanden vil kunne være ekstra tydelig hos en familie med migrasjonsbakgrunn (Aarseth, Lidén & Seland, 2008), da generasjonene i tillegg har vokst opp i forskjellige land. Under intervjuene oppmuntret vi informantene til å sette ord på hvilke forskjeller som fantes mellom dem selv og foreldrene. På spørsmål om uenigheter i familien kan skyldes at foreldrene har vokst opp i et annet land enn henne og derfor har ulike syn på ting, svarte Dilek:

Ja, det kan også være det, også kan det være litt mer at de er eldre og at de ikke tenker på samme måten som meg.

Forskning hevder at alder spiller en stor rolle for forskjeller i verdisyn (Hellevik, 2001), og det kan se ut til at Dilek følte at landsbakgrunn alene ikke var dekkende nok for å forklare de forskjellene hun opplevde hjemme.

En kultur bestående av individer. Selv om informantene kom med uttalelser av typen *tyrkere gjør sånn* eller *pakistanere synes slik*, utviste de det vi tolker som en uvillighet til å trekke likhetstegn mellom sin familie og andre personer med samme etnisk bakgrunn. De påpekte stadig at selv om noe ble gjort på én måte i deres familie, kunne det godt hende at det ble gjort annerledes i andre tyrkiske eller pakistanske familier. Khalid eksemplifiserte dette. Han fortalte at ”du skal bli lege liksom. Typisk foreldreønske i pakistansk kultur”. Samtidig opplyste han om at han selv gikk på en skole for utøvende kunstnere, og at foreldrene hans var stolte av ham for utdannelsen han hadde valgt. Det lå ingen selvmotsigelse i dette for Khalid, for selv om han virket bevisst på de stereotypiske antagelsene som finnes om pakistanske foreldre, kjente han selv sine foreldre som individer. At de tok andre valg enn mange andre med samme landsbakgrunn var en selvfølge for ham. Selv om ungdommene fortalte at foreldrene satte skolegang svært høyt og forventet mye av dem, så det ut til at foreldrenes forventninger var tilpasset hver enkelt ungdom. Ifølge informantene som rapporterte å være skoleflinke, ønsket foreldrene deres at de skulle få prestisjefylte yrker som lege og advokat. Ungdommene som hevdet å ha evner i mer praktisk retning derimot, opplevde krav fra foreldrene om å fullføre lærlingperioden eller komme raskt i arbeid etter fullført skolegang.

En annen dimensjon hvor det så ut til å være stor variasjon, var grad av grensesetting for ungdommenes fritid. Vår analyse antyder at familiene ikke først og fremst skilte seg fra hverandre i forhold til hvor streng grensesettingen var, men i forhold til hvilke områder grensesettingen gjorde seg mest gjeldende. For eksempel fremstilte Khalid foreldrene sine som svært liberale i forhold til valg av utdanning. Likevel turte han ikke å ta med seg sin tidligere kjæreste hjem, fordi han ikke visste hvordan foreldrene ville håndtere det. Saad fortalte at foreldrene hans var klare på at han ikke fikk lov til å dra på overnattingsbesøk hos kamerater, men at de godtok at han selv skulle finne sin fremtidige kone. Vår analyse antyder at foreldrene gjerne var strenge på noen områder, mens på andre områder var de mer åpne for ungdommenes egne vurderinger. Hvilke områder dette var, varierte.

Khalid påpekte at et forhold som ofte kan bidra til variasjon mellom ulike familier er hvorvidt foreldrene opprinnelig er fra en landsby eller storby. Khalids mor kom fra en storby i Pakistan, mens faren hans kom fra landsbygda. Khalid fortalte at det er veldig stor forskjell mellom land og by i Pakistan. Dette utspilte seg ved at foreldrene hadde ulik tankegang, der far var mer konservativ enn mor. For eksempel var det alltid far som spurte om hvor lenge han

skulle være ute, mens mor roet ned far med at Khalid kommer når han kommer.

Alle mennesker er produkter av sine erfaringer, derfor er ikke to individer like. Forskning antyder likevel en tendens til at mennesker ikke ser at enkelte grupper av mennesker, som innvandrere, består av individer, og derfor tillegger hele gruppen homogene og statiske egenskaper (Park & Rothbart, 1982). Under intervjuene opplevde vi at informantene enkelte ganger avkreftet antagelser om dem selv eller sin familie, uten at vi hadde presentert en slik antagelse. Et eksempel var Serkan, som svarte følgende da vi spurte han om hvordan moren snakket til ham når de var uenige:

Nei, hun drar ikke av beltet sitt og begynner å piske meg hvis det er det du vil fram til, [...] vi er jo ikke huleboere for å si det sånn, bare fordi vi er tyrkere.

Dette antyder for det første, at intervjusituasjonen vekket Serkans følelse av tilhørighet til gruppen *tyrker* og for det andre at Serkan var klar over hvilke stereotypiske antagelser som finnes om denne gruppen i samfunnet (at de slår barna sine). At tyrkere og pakistanere i Norge fremstilles med slike statiske og homogene trekk, kan være en mulig forklaring på hvorfor ulikheter mellom generasjoner og individer, heller enn landsbakgrunn, var sentrale aspekter ved ungdommenes konstruksjon av forskjeller. De opplevde sin familie som bestående av komplekse individer, og kjente seg ikke igjen i mange av de stereotypiske beskrivelsene som finnes.

Endring hos foreldre. Da ungdommene snakket om kulturforskjeller mellom dem selv og foreldrene, så endring ut til å være et sentralt aspekt ved deres forståelse. Dilek fortalte om forskjeller mellom mor og far, og forklarte dette med at mor kom til Norge mange år før faren.

Han er liksom mer opptatt av at du må tilpasse deg det tyrkiske miljøet, mens mamma er litt mer sånn fri, hun er liksom oppvokst her i Norge på en måte.

Dilek forklarte at moren har endret seg etter at hun kom til Norge, og satte med det fokus på at akkulturasjon også er noe som gjelder foreldregenerasjonen. Selv om barn og unge raskt tar til seg vertslandets kulturelle verdier (Szapocznik & Kurtines, 1993), vil disse også påvirke foreldrene. Som nevnt over er innvandrerforeldre i økende grad opptatt av å følge den norske kulturen i Norge (Øia, 2007). Mange av informantene våre hevdet at siden foreldrene deres stadig forandret seg og lærte nye ting om det norske samfunnet, opplevde de det ikke som problematisk at foreldrene vokste opp i et annet land og hadde mindre kulturkunnskaper om

Norge enn dem selv.

I tillegg til at foreldrene tilpasset seg den norske kulturen, la mange av ungdommene vekt på at foreldrene også endret seg i direkte interaksjon med dem. Foreldrene til Saad var i prinsippet imot at Saad skulle danse, fordi i Pakistan blir gutter som danser sett ned på. Men etter hvert som foreldrene så hvor engasjert Saad var i dansing og at det at han danset førte til at han holdt seg unna bråk, endret de mening: ”hun [moren] sier at det er bra at du går der istedenfor at du er ute og lager... hun sier lager kvalme”. Ungdommenes utvikling og stadige endring førte derfor til at foreldrene ble nødt til å revurdere det de tidligere hadde tatt for gitt.

I følge Aarset og Sandbæk (2009) møter migrantfamilier nye måter å forstå barneoppdragelse på, og migrasjonsprosesser kan derfor ofte endre familiestrukturer. Foreldrene til ungdommene i vår studie har flyttet fra et land med storfamilier til et land hvor kjernefamilien er mest utbredt. I tillegg er ikke enkeltindivider like sosialt og økonomisk avhengige av familien i et land med en velferdsstat. Det å flytte til et nytt land kan derfor medføre store endringer og individet kan oppleve usikkerhet. Emel forklarte at hennes far hadde endret grunnleggende måter å kommunisere med barna sine på. Han var tidligere svært dominerende, men da døtrene utfordret væremåten hans, gikk han etter hvert over til å lytte og være åpen for diskusjon. Emel innså hvor vanskelig dette måtte ha vært for faren:

Det er jo veldig vanskelig å forandre på seg selv, det er jo liksom, du har jo vært sånn hele livet ditt, det er veldig, veldig vanskelig for deg å forandre på det der etter at du er førti år gammel. [...] Jeg tror nok han ble litt sånn, frustrert på starten, litt sånn redd og sånt. Men etter hvert så skjønnte han at det ikke var noe dumt, at vi ikke ville gjøre han noe dumt. At vi ville... at familien vår faktisk skulle ha det bedre. Så det var kanskje litt vanskelig for han å forandre seg, men jeg tror at det bare kom automatisk med tiden.

Videre kan migrasjonskonteksten skape refleksjon rundt både egne og andres praksiser og verdier (Aarset & Sandbæk, 2009). Saads beskrivelse av hvordan hans familie endret seg i Norge var et eksempel på dette:

Jeg husker ikke så mye fra Pakistan, vet du, jeg var barn da jeg kom. Men familien min har blitt litt snillere. Eller litt mindre streng enn de var før, [...] for broren min pleide å kjeft og slå.

Saad fortalte at det var vanlig at broren og foreldrene brukte fysisk avstraffelse da de bodde i Pakistan, men at de sluttet med det da de kom til Norge, hvor dette ikke er lov. Mange av

ungdommene uttrykte at foreldrene deres forsto at det var annerledes å bo i Norge enn i Pakistan eller Tyrkia, og derfor godtok mer av ungdommenes atferd enn det de ville gjort i hjemlandet. Blant annet fortalte Saad at han og hans yngre søsken fikk friere tøyler enn hans eldre søsken da de var på samme alder.

Det er viktig å nevne at migrasjon ikke alltid fører til at holdningene vil nærme seg de i majoritetssamfunnet. Ofte kan usikkerheten knyttet til migrasjonstilværelsen føre til en styrking av de grunnleggende normene og sosiale båndene, siden familiens tradisjonelle organisering kan oppleves som en trygghet i den usikre situasjonen (Aarset & Sandbæk, 2009). Dette samsvarer med kengurustrategien (Strier, 1996), som vi beskrev tidligere. Det var likevel ingen av våre informanter som beskrev en slik form for endring i sine foreldre, men dette kan skyldes både utvalget og metoden vi har valgt.

Strategier for kommunikasjon om livsvalg

Gjennom analysen identifiserte vi fire strategier som ble tatt i bruk i kommunikasjon om livsvalg. Disse strategiene var: Roller i kommunikasjonen, kommunikasjon gjennom humor, taushet som kommunikasjon og direkte kommunikasjon.

Direkte kommunikasjon. Ungdommene opplevde at den mest vanlige måten å kommunisere om livsvalg og løse konflikter eller uenigheter på i deres familie var å snakke sammen om det. Disse samtaler ble ofte beskrevet som demokratiske familiediskusjoner hvor alle parter ble hørt. Ungdommene beskrev familiesamtaler som skolediskusjoner eller familiemøter hvor alle må høre på hverandre. Ayse forklarte:

Hvis det er noe som vi er uenig over eller hvis det ikke går så godt hjemme, [...] så vi har sitti alle sammen i familien og snakket om det.

Ungdommene opplevde under disse samtaler både at foreldrene kom med saklige argumenter og at deres egne argumenter ble hørt. At de opplevde å bli tatt på alvor var gjennomgående for alle våre informanter. Da ungdommene og foreldrene var uenige om ungdommenes valg, endte de, i følge ungdommene, som regel opp med å møtes på halvveien. Dilek forklarte:

Vi er veldig uenige også, [...] Da er det sånn, hvis du gir litt og de gir litt [...] så finner vi ut veien.

Emel ga oss et eksempel på hvordan de en gang hadde inngått et kompromiss i hennes familie. Emel ville veldig gjerne på fest med vennene sine, men foreldrene var bekymret for at noe skulle skje henne ute på fest. Løsningen ble at Emel fikk ha fest hjemme i huset alene med vennene sine og de bestemte sammen et tidspunkt for når foreldrene skulle komme hjem igjen.

Masing og forsøk på overtalelse ble ofte benyttet av både ungdommene og deres foreldre for å få frem sine synspunkt. Informantene våre fortalte oss at dersom de ikke fikk tillatelse til å gjøre noe de hadde veldig lyst til, prøvde de å mase eller overtale foreldrene til å ombestemme seg. Ayse beskrev hvordan hun pleide å overbevise foreldrene slik:

Jeg lar dem forstå det til slutt liksom. jeg presser det inn i huet dems [...] jeg gjentar meg selv og tar det opp flere ganger.

Ungdommene opplevde at deres forsøk på overtalelse ofte førte til at foreldrene inngikk kompromisser med dem. Ifølge informantene maste også foreldrene ofte for å understreke viktige synspunkt for ungdommene. Både Saad og Hameed var i en periode involvert i slåsskamper, og begge trodde det var årsaken til at foreldrene deres stadig ba dem om å oppføre seg pent og ikke gjøre dumme ting. Hos de fleste andre ungdommene var det skoleprestasjoner som sto i fokus for foreldrene og de fikk derfor stadig høre at de måtte gjøre det bra på skolen. Emrah beskrev foreldrenes påminnelser om hvor viktig skolen var, slik: ”jeg har det rundt meg hele tiden, liksom [...] jeg hører det hver dag”.

Roller i kommunikasjonen. Samtlige av våre informanter beskrev klart definerte roller i familien. Disse rollene hadde svært ulike funksjoner i kommunikasjonen og utfylte hverandre. Det at mor fungerte som venn og megler, mens far fungerte som den autoritære gikk igjen i nesten alle intervjuene. Slik opplevde Dilek mors og fars roller i familien:

Dilek: [...] jeg tror jeg snakker stort sett med mamma [...]. Mødre er bare litt lettere å snakke til tror jeg. [...] Hvis det er litt sånn meg og mine ting og litt mer sånn jentepreik, ja, da er det mamma. Men hvis det er sånn, åh, nei men jeg vil reise dit. Så er det sånn, pappa, kan jeg reise dit?

Elin: Hvorfor går du til han da da?

Dilek: Eh, kanskje fordi det er pappa som må si, eller det er pappa som må si at ja, det er greit at du reiser. [...] jeg veit at det er greit for mamma uansett, fordi hun vet at jeg liksom sitter med lekser hele tiden og jeg trenger liksom avsporing og sånn. Så vet jeg at jeg kan ordne opp i det med mamma, så problemet er bare å ordne opp i det med pappa.

Elin: Ja, er det du som bruker å gå til han da eller er det moren din?

Dilek: Nei, da er det meg. Men hvis det trengs hjelp, så er det mamma som hjelper til.

Dilek setter her ord på hvordan mor var den ungdommene gikk til hvis de hadde problemer, og trengte trøst eller noen å snakke med. Dette støttes av Noller og Bagi (1985), som undersøkte ungdoms kommunikasjon med sine foreldre. De fant at både gutter og jenter prater både oftere og deler mer med mor enn med far. Dilek fortalte videre at når hun snakket med far, var det ofte for å spørre om hun fikk lov til ting. Vår analyse antydte at mor ofte fungerte som et mellomledd og en megler i kommunikasjonen mellom familiemedlemmene, og ungdommene gikk gjennom henne for å øke sannsynligheten for at far skulle forstå dem og høre på dem, som i Emels tilfelle:

Jeg turte ikke fortelle pappa det. Så da gikk jeg til mamma først. Og så fikk jeg henne til å snakke med pappa, og, bare få han til å innse ting [...] og så kan jeg komme og snakke med han etterpå.

På samme måte fortalte de at også far brukte mor som et mellomledd, ofte for å få informasjon om ungdommene siden det var mor som kjente dem best:

Han går først til mamma han også. Fordi han vil først at...fordi han vet at jeg har litt lettere for å, det er litt sånn typisk at døtre snakker litt enklere med mødre sine (Emel).

Selv om ungdommene opplevde mor som svært omsorgsfull, betyr det ikke at de anså far som mindre omsorgsfull, han bare viste det på andre måter. Ungdommene påpekte viktigheten av at familien har en autoritetsfigur som setter grenser for dem, og de beskrev grensesetting som et tegn på omsorg. Emel forklarte forholdet mellom mors og fars roller slik:

Hun kommer til oss som en venn, mens pappa kommer til oss som en far. [...] Det er kanskje greit å ha pappa som han er og ha mamma som hun er. For det er sånn, visse ting så er det greit å ha en litt sånn dominerende far.

Noller og Bagi (1895) antyder at fars interaksjon med barna kan ha en annen form enn mors, der far er mer dominerende og autoritær. Våre resultater tilsier at det var far som ble involvert når man mente alvor. Ayse fortalte at hun benyttet seg av far for å få søsteren til å høre på henne:

Jeg føler at det hjelper å si det til pappa fordi [...] når lillesøstera mi får høre ting fra pappa så tar hun det mer på alvor.

Våre informanternes skissering av mors og fars roller i kommunikasjonen stemmer overens med Nauck og Klaus (2005) beskrivelse av tyrkiske familier. Vi utelukker ikke at disse rollene også kan gjøre seg gjeldende hos majoritetsbefolkningen i Norge, men det er mulig at mer uttalte kjønnsroller i våre informanternes familier gjør disse mønstrene tydeligere i deres kommunikasjon.

Det var ikke bare foreldrene som hadde spesifikke roller i familien. Søsknene fylte ofte den rollen som foreldrene ikke hadde mulighet til å fylle. De fleste hevdet at de skjulte enkelte ting for foreldrene, mens mange kunne snakke med søsknene sine om alt. Mye av kommunikasjonen om temaer som det kunne oppleves vanskelig å snakke åpent med foreldrene om, gikk derfor gjennom søsken. Et viktig aspekt ved livene sine som mange av ungdommene rapporterte å ikke fortelle foreldrene sine så mye om, var skole. Ifølge Øia (1998) er det en tendens til at minoritets elever rapporterer at foreldre er noe mindre interessert i skole enn majoritets elever, og at de ikke spør så mye om hvordan de har det på skolen. Våre funn støtter delvis dette: De fleste ungdommene rapporterte at foreldrene deres ikke spurte så mye om skolehverdagen. De trodde imidlertid ikke at dette skyldtes mangel på interesse, men mangel på kunnskap om norsk skole siden de selv ikke hadde erfaring med skolesystemet i Norge. Hina fortalte:

De har jo liksom bodd halve livet sitt i Pakistan og gått på skole der og så videre. Så de skjønner jo egentlig ikke åssen vi har det her på skolen.

Til tross for at mange av ungdommene ikke kunne gå til foreldrene sine med spørsmål om skole, var ikke dette et savn, fordi både søsken, tanter, onkler og søskenbarn var tilgjengelige som rådgivere. Ayse fortalte at hun tilbrakte mye tid hos tanten som bodde en etasje under henne: ”Så er jeg nede hos tante og dem hvis jeg kan få hjelp av for eksempel fetteren min der”. På grunn av den utvidede familien opplevdes det ikke som et problem at barna ikke kunne gå til foreldrene sine med spørsmål om skole.

Viktigheten av spesifikke familieroller i kommunikasjonen ble spesielt tydeliggjort i de familiene hvor far ikke var tilstedeværende. I disse familiene var det storebror som i stor grad påtok seg rollen som far. Både Ansar og Hameed beskrev storebrors rolle på samme måte som de andre ungdommene beskrev fars rolle. Ansar forklarte at ”noen ganger [...] spør jeg mamma isteden, fordi kanskje broren min blir litt sånn, gir ikke lov da”, mens Hameed la til ”Også er det storebroren min som passer på oss, da”. At det var storebror og ikke mor som bestemte i fars

fravær, understreker at spesifikke kjønnsroller sto sterkt i mange av disse familiene. Man kan også argumentere for at når storebrødrene allerede i ung alder påtok seg en farsrolle, kan dette tyde på at det var essensielt for disse familiene at en familiestruktur med spesifikke roller ble ivaretatt for at kommunikasjonen innen familien skulle kunne fungere på en god måte. Storfamilien spiller en viktig rolle i barneoppdragelse i mange kulturer. I Aarseth og Sandbæks (2009) studie fortalte en mor med innvandrerbakgrunn at hun syns synd på barna sine, fordi de kun har henne til å gi råd og veilede dem (Aarseth & Sandbæk, 2009). Den samme studien påpeker hvordan overgangen fra storfamilie til kjernefamilie kan være utfordrene. Når man da har utvidet familie i Norge, slik som flere av våre informanter, virker det naturlig å benytte seg av denne.

Kommunikasjon med humor. Spøk og erting fra foreldrenes side var et viktig aspekt i det å snakke om valg. Denne måten å bruke humor på så ut til å ha tre hovedfunksjoner i kommunikasjon om valg: Å kontrollere ungdommenes valg, å påvirke disse, og å ufarliggjøre temaer.

Ved å bruke humor kan foreldre få oversikt over hva barna gjør og hvem de omgås, uten å skape konflikt eller å virke kontrollerende. Istedenfor å spørre ungdommene direkte om valg de gjorde, kom det frem gjennom intervjuene at foreldre i mange situasjoner benyttet humor eller erting for å få den samme informasjonen. Et eksempel på dette var hvordan Serkans mor ved hjelp av en spøk på mobiltelefonen fikk vite hvem sønnen var sammen med på fritiden:

Hørte jeg noen i bakgrunnen der? Jeg vil se passet til den personen [...] det er en sånn spøk vi drar innimellom [...] og jeg bare, ja, ja, mamma, slapp av, jeg skal ta med passbildet hans etterpå.

Moren skapte god stemning med spøken, men det var likevel et alvorlig budskap hun forsøkte å formidle. Hun ønsket å vite hvem Serkan var sammen med, noe Serkan fortalte at han var klar over. Til tross for at moren ofte så ut til å mene alvor når hun tullet, sa Serkan at han satte pris på at det var mye humor mellom ham og moren.

Å bruke humor kan være spesielt nyttig når temaene som tas opp ville kunne resultere i negative reaksjoner dersom man hadde spurt direkte, som for eksempel om ungdommene skulker skolen. Serkan eksemplifiserte dette:

Så sa hun, du, nå har du ikke skulka, ikke sant? [...] Så sa jeg nei, nei, mamma, jeg slutta tidlig, det var tentamen, så bare, ja, greit. Men hun tøyser alltid med det.

Ved at moren la an en spøkefull tone, tok ikke Serkan det ille opp at hun mistenkte ham for å skulke. Hina fortalte at det var vanlig at foreldrene tullet og spurte om hun og søsteren hadde kjæreste, eller om det var noen de vil gifte seg med. I motsetning til Serkan, oppfattet Hina foreldrenes erting som useriøst, mens Serkan tolket morens spøk som en måte å kommunisere et budskap på. Da vi spurte henne om foreldrenes erting kunne være en måte å få informasjon på, svarte Hina: ”Ja, kanskje de vil vite om vi har kjæreste da, [...] De får jo svaret, da, at nei, det er ingen”. Uansett hvordan de tolket foreldrenes spøk og erting, var det felles for informantene at de satte pris på å kunne ha en slik tone med foreldrene sine. I følge Graham (1995) kan bruk av humor fasilitere nærhet i mellommenneskelige forhold. Denne formen for kommunikasjon kan derfor bidra til å bygge et foreldre-barn-forhold der barna føler seg komfortable med å dele informasjon med foreldrene sine.

Humor kan også være et virkemiddel for foreldre til å påvirke ungdommene i ønsket retning. Istedenfor å si direkte til ungdommene hva de ønsket at de skulle gjøre, fortalte informantene at foreldrene ofte brukte morsomme kommentarer for å påvirke dem. Serkan eksemplifiserte dette:

Moren min sier at jeg ikke skal gifte meg, nei flytte ut før jeg er tretti så, men det er sånn humorgreier de drar, det er ikke seriøst liksom. Så moren min giftet seg ganske tidlig med min ordentlige far og angrer veldig på at hun kastet bort ungdommen sin på det da.

Serkan opplevde at dette var viktig for moren hans, selv om hun tullet om det. Det kan virke som om denne formen for kommunikasjon gjorde foreldrenes synspunkter og holdninger til noe positivt og lystbetont, og ikke til noe ungdommene ønsket å ta avstand fra. Dette så vi tydelig hos Saad, som følte at morens bruk av spøk motiverte ham til å følge hennes råd når det gjaldt karrierevalg:

Moren min vil egentlig at jeg skal bli dataingeniør eller politimann [...].Hun sier det på en morsom måte, sånn at man får lyst egentlig til å bli det.

På den måten kunne foreldrene påvirke barnas valg slik at det følte som en positiv innflytelse for barna.

Ved å bruke humor i kommunikasjon om valg ufarliggjøres også sensitive temaer. Det så ut som at humoren gjorde det enklere å formidle holdninger som mange av ungdommene ellers kunne tatt avstand fra. Mustafa eksemplifiserte hvordan mor spøkte med han om arrangert ekteskap: ”Noen ganger så koddet hun og bare i år så kommer vi til å gifte deg bort og sånt”. Meyer (2000) påpeker humorens evne til å lette en trykket stemning. Å kunne spøke om ting som oppleves som vanskelige å snakke om kan dermed oppleves som en lettelse for både foreldre og ungdommer. I tillegg argumenterer Burke (1984) for at ved å spøke om problematiske emner, gir man inntrykk av at problemet ikke er større enn at man kan takle det. Siden ungdommene i vår studie ga uttrykk for at de var klar over de stereotypiene som finnes om innvandrere og innvandrerforeldre, kan det å kunne spøke om slike temaer virke betryggende.

Tausket som kommunikasjon. Mange av ungdommene i vår studie ga uttrykk for at det ble snakket lite om de temaene som opplevdes spesielt sensitive eller tabubelagte for familien. Det kom klart frem under intervjuene at ungdommene visste hvilken type atferd som ikke var akseptert i den etniske gruppen, selv om dette ikke var noe det ble snakket åpent om i familien. Ungdommene mente at også foreldrene var klar over at den samme typen atferd ble akseptert og var vanlig i Norge. Dette kan tyde på at alle var klar over at det fantes ømtålige temaer med potensielt store meningsforskjeller. Informantene fortalte at det var en uvillighet til å prate om det å ha kjæreste i familien, og mange av ungdommene som hadde kjæreste fortalte det ikke til foreldrene. Khalid sa: ”jeg visste ikke hvordan foreldrene mine skulle takle det og sånn. Jeg har aldri snakket åpent med foreldrene mine om dette her”. Alkohol var et annet slikt tema. Hakan pleide å drikke på fest, og fortalte om en gang faren hans fant en flaske raki (tyrkisk brennevin) under sengen hans. Han fikk streng beskjed om at: ”hvis du tar med den hjem igjen så kaster jeg deg ut av huset”, men han trodde at dette var en tom trussel. Hakan fortsatte å drikke, men han gjorde det utenfor hjemmet, for å unngå konflikt med foreldrene.

Ungdommene fortalte at de skjulte ting for foreldrene fordi de trodde foreldrene ville reagere negativt på det. Noen få holdt ting skjult fordi de var redde for sanksjoner. Saad fortalte: ”hvis han får vite eksempel at jeg har drukket en gang, da, så er jeg død. Han dreper meg”. De fleste virket imidlertid mer redde for å skuffe foreldrene, og for at mor skulle bli lei seg eller bekymret: ”Jeg liker ikke å snakke om sånne ting egentlig, og i hvert fall ikke til mamma og pappa [...] Jeg vil ikke se at mamma blir lei seg” (Ayse). Det så derfor ut som at ungdommene holdt enkelte ting skjult for foreldrene for å unngå konflikt eller skape negative reaksjoner.

Det var ikke bare ungdommene som unngikk visse temaer i kommunikasjon om valg, de rapporterte at også foreldrene gjorde det. Emel trodde moren visste om at det var vanlig å drikke alkohol i Norge siden hun så og snakket med vennene hennes og andre norske ungdommer, men at hun forsøkte å late som om problemstillingen ikke fantes:

Men jeg tror nok mamma er klar over det, men bare... prøver å innbille seg at jeg ikke gjør det. At hun bare ikke vil vite det.

Selv når ungdommene forsøkte å ta opp sensitive temaer med foreldrene opplevde de ofte at foreldrene ikke ønsket å snakke om det:

Ayse: Jeg har sagt til mamma at en eller annen dag så får jeg følelser for en gutt og da må du være forberedt på at jeg kommer og sier det til deg og sånt.

Elin: Hva sier hun da da?

Ayse: Hun sier egentlig ikke så mye, det er det som er, noen ganger så er hun sånn derre Ayse, slutt og tull!..] Jeg tror det er et tema som hun ikke liker å snakke så mye om.

Det at foreldrene ikke ønsket å snakke om temaet når ungdommene forsøkte å bringe det på bane, tolket ungdommene som en aksept av atferden. De fremstilte det som at foreldrene forsøkte å akseptere valgene deres, til tross for at de ikke var enige i det. Et eksempel som tydeliggjorde dette var en konflikt mellom Saad og faren om hvorvidt Saad skulle bruke ringer i ørene. Da faren så ringene for første gang, tok han dem fra Saad, men siden han ikke kastet dem fant Saad dem snart igjen. Dette tolket Saad som at det var greit å bruke ringer i ørene når han ikke var i nærheten av faren. Saad la også til at han trodde faren på en måte hadde akseptert at han brukte det, siden han hadde sett bilder av Saad med ringer i ørene, men ikke sagt noe. På spørsmål om hvordan Saad og faren løser konflikter slik som den med øreringene, svarte han:

Vi løser det ved å ikke gjøre det eksempel foran han, da. [...] Så han ikke liker det, så tar jeg ikke på det foran han. [...] så syns jeg problemet er løst [...] og jeg tror for begge sidene, så er det løst [...] for faren min vet jo at jeg har på likevel.

Våre informanter trodde at foreldrene visste om hvilke valg de gjorde i hverdagen, selv om det ikke ble pratet så mye om. Khalid trodde, i likhet med Saad, at foreldrene unngikk å snakke om temaet for å ikke vanskeliggjøre kommunikasjonen ytterligere:

De visste jo det indirekte alle sammen [...] Alle visste det, men de hadde aldri sagt nei, nei. Men det var sånn derre, du vet det, jeg vet det, men det blir ikke noe komplisert.

Dette viser hvordan alle parter var klar over hverandres kjennskap til Khalids ”hemmelighet”, men likevel unngikk å snakke med hverandre om det.

I enkelte tilfeller tolket ungdommene tausheten som et budskap om aksept. I andre tilfeller så det ut som at både ungdommene og foreldrene i mange tilfeller skjulte eller unnlot å snakke om visse temaer, for å unngå konflikter med hverandre. I begge tilfeller anser vi tausheten som en kommunikasjonsstrategi for å unngå uoverensstemmelser. Her må vi imidlertid stille spørsmålsteget ved hvor sunt det er for foreldre-barn-relasjonen at det i de hele tatt finnes temaer begge parter unngår av frykt for konflikt. Bredal (1999) hevder at mange generasjonskonflikter i minoritetsmiljøer oppstår fordi foreldre og barn ikke snakker sammen. Hun kaller denne motvilligheten til å snakke om enkelte temaer som en kommunikasjonsvikt. Selv om ingen av informantene våre ga uttrykk for at de savnet å kunne snakke med foreldrene sine, var det mange som fortalte at de syntes ærlighet i familien var positivt. Vår studie kan imidlertid ikke si noe om eventuelle konsekvenser av denne tausheten.

Autonomi i fellesskap

Et av temaene som viste seg å være en sentral komponent i kommunikasjonen om livsvalg, var autonomi. I denne delen omtaler vi de resultatene fra dataanalysen som omhandler individets handle- og valgfrihet. Innledningsvis presenteres en beskrivelse av omfanget av plikter og regler på fritiden, samt ungdommenes holdninger til disse. Deretter belyser vi hvordan sladder virker inn på ungdommenes beskrivelse av familieforhandlinger om grenser for fritid og deres opplevelse av bevegelsesfrihet. Videre eksemplifiseres ungdommenes opplevelse av egenbestemmelse i kommunikasjon om valg, i form av henholdsvis yrkesvalg og ekteskap. Avslutningsvis drøfter vi en forståelse av det autonome selv som gjensidig avhengig.

Plikter og regler for fritid. Plikter og ansvar hjemme kan tenkes å fungere som begrensende på individets handlefrihet, men når det gjaldt omfang av plikter i hjemmet, rapporterte alle ungdommene i denne studien om få fastsatte plikter hjemme. Generelt fremsto forhandlingen om plikter og fritid som svært fleksibel. Det var ikke så ofte at de ble bedt om å gjøre noe, men da de ble det opplevde ungdommene at foreldrene krevde lydighet av dem.

Lydighet til, og respekt for, foreldre regnes som en nøkkelverdi i både den pakistanske og den tyriske kulturen (Kağıtçıbaşı & Sunar, 2002; Miles, 1992). Hos Saad var det vanlig at moren ba ham om å handle. Saad fortalte: ”hvis vi må hente noe, så må vi hente. Det er eneste regelen.” På samme måte var det hans jobb å avlaste faren i familiebedriften dersom han ringte og trengte en pause. Saad fortalte at det ikke spilte noen rolle hvor han var og hva han gjorde. Da faren ringte, måtte han komme, og det var udiskutabelt. Samtidig fant vi at i mange familier ble ungdommene gitt mer frihet med alderen. Emel fortalte at foreldrene hennes ga henne mer ansvar, men også mer bestemmelsesrett over egen fritid da hun ble eldre:

De gir meg liksom mer ansvar, de [...] stoler liksom mer på meg, så jeg tenker sånn [...] tror de har godtatt at jeg har blitt litt eldre, da.

Alle informantene rapporterte at de bestemte stort sett selv hva de skulle gjøre på fritiden, og mange av ungdommene så ut til å ta dette for gitt. På spørsmål om hvordan de ble enige om hva hun kunne og ikke kunne gjøre svarte Hina:

Eh, det veit jeg egentlig ikke. Det er bare sånn... De kan jo for eksempel ikke stoppe meg fra å dra på kino, det går jo ikke liksom.

Denne responsen var veldig beskrivende for flere av informantenes forhold til deres bestemmelsesrett over eget liv: Selv om de i stor grad tok hensyn til foreldrenes synspunkter, virket de trygge på at det tross alt var deres eget valg når alt kom til alt.

Sentralt i forhandlingen om regler for fritiden var mobiltelefonen, for ofte fantes det ingen faste tidspunkt for middag, innetid eller leggetid. I de fleste familiene fantes det et tidspunkt man normalt skulle være hjemme, men hvis ikke ungdommene var hjemme til avtalt tid, ringte foreldrene og forhørte seg om hvor ungdommen var og cirka når han/hun ville være hjemme. I følge informantene pleide foreldrene å godta det. I tillegg til å være et hjelpemiddel i forhandling om plikter og regler, så det også ut til at mobiltelefonen fungerte som kontrollverktøy for foreldrene, og det var svært vanlig at foreldrene ringte flere ganger om dagen for å høre hvor ungdommene var og hvem de var sammen med. Noen syntes det var litt slitsomt, men de fleste ungdommene oppfattet det som et uttrykk for bekymring og et ønske om at de skulle være trygge. Ansar syntes det var hyggelig når moren ringte og spurte hvor han var:

Jeg blir faktisk ganske glad, fordi jeg vet at mamma tenker på meg og det er ganske fint.

På den andre siden var Murat glad for at det ikke var slik i hans familie:

Om jeg hadde vært en av sønnene dems, jeg hadde ikke greit meg ass. Jeg hadde stikki [..]. Faren dems og sånn ringer hver time og sånt. Hver halvtime og sånt.

De ungdommene som var vant med at foreldrene ofte ringte, opplevde sjelden denne atferden som kontrollende. Et nøkkelord for hvordan kommunikasjonen om regler for plikter og fritid foregikk i mange av informantenes familier var nettopp *fleksibilitet*. Det fantes få regler, og flittig bruk av mobiltelefon gjorde denne ordningen gjennomførbar. Informantene fortalte at de syntes dette fungerte for dem, fordi det ga dem en følelse av frihet og kontroll over sitt eget liv. Samtidig ga intervjuene et inntrykk av at denne kontinuerlige kontakten mellom foreldre og barn bidro til at foreldrene hadde oversikt over hva barna gjorde og hvor de var, slik at de også satt igjen med en følelse av kontroll. Ved første øyekast vil kanskje kravet om lydighet og den tette kontrollen med hyppig telefonkontakt tre frem som beskrivende for disse familiene. Analysearbeidet ga imidlertid et bilde av stor fleksibilitet innad i familiene, som syntes å fungere for begge parter.

Sladder innen den etniske gruppen. Den utvidede familien og den etniske gruppen var en viktig støtteinstans for mange av disse familiene. Mange av ungdommene opplevde imidlertid også en negativ side ved den etniske gruppen, gjennom utbredt sladring. Gluckman (1963) hevder at sladder kan ha en kontrollfunksjon i grupper, og dette støttes av våre informanter, som uttrykte at sladringen virket begrensende for deres frihet. Emrah satte ikke pris på de mange tyrkiske innflytterne til det området han bodde, fordi det medførte sladring:

Nei, for å si det rett ut, jeg er ikke så glad i det, jeg. For det var mye bedre før, det var mye mer fritt før [...] mange tyrkere tenker sånn, oi, Emrah med en eller annen dame og det er ikke bra og sånn. Og dem går og sier det til mamma og pappa og så pappa og mamma kommer og sier det til meg. Det er helt greit for dem, at jeg er sammen og sånn. Men det irriterer livet av meg liksom, at jeg føler at det er enn eller annen som er bak ryggen på meg og sier alt det jeg gjør, liksom [...] Tyrkerne er de beste. Førsteplass, tror jeg. Det er derfor jeg er ikke så glad i dem. Baksnakker så , dem bakstakker så jævla mye.

I overensstemmelse med annen forskning (Aarseth, Liden & Seland, 2008) opplevde

ungdommene denne sladringsen svært negativt. De fortalte at negativ ryktespredning begrenset deres frihet, fordi det påvirket hva foreldrene lot dem gjøre. Dette støttes av Aarset og Sandbæk (2009), som fant at innvandrerforeldre ønsker å gi barna større frihet, men likevel setter grenser i frykt for at barna skal få dårlig rykte. Dilek fortalte at når man er ferdig på videregående skole, begynner foreldrene i det tyrkiske miljøet å snakke om potensielle ekteskapskandidater for barna sine, og da er ryktet viktig:

Hvis jeg er veldig sånn på frifot da blant tyrkere, så kan det føre til at de går og sier ja, datteren til han er sånn der og datteren til henne er sånn. Og det blir jo liksom ikke bra rykte for meg. [...] De [foreldrene] er opptatt av hvordan jeg oppfører meg i og med at ryktet mitt skal bli spredt fint og ikke på den dårlige måten.

Hameeds mor var også opptatt av at han skulle ha et godt rykte i miljøet, derfor var hun imot at Hameed skulle ha kjæreste før ekteskapet:

Hvis andre folk ser meg ute med en jente, [...] andre pakistanske familier, da, så kommer de og liksom snakker de mellom seg og snakker om at, jøss han er med en jente og han gjorde det og sånt og sånt. Det liker ikke mamma å høre. Så mamma er egentlig i mot det, men broren min sier at ha kjæreste men pass på, liksom.

Hameed fortalte at broren hans syntes det var greit å ha kjæreste, men at han måtte passe seg for å ikke bli oppdaget. Selv om familien godkjente visse handlinger som andre i den etniske gruppen fordømte, kunne individets handlingsrom likevel bli betraktelig begrenset på grunn av frykt for sladder. I den grad ungdommene følte at foreldrene begrenset deres bevegelsesfrihet, så det ut som at dette i mange tilfeller skyldtes foreldrenes frykt for dårlig rykte heller enn et ønske om å kontrollere barnas valg.

Valg av yrke og studieretning. Samtlige informanter rapporterte at de selv kunne velge hva de skulle bli, og at det viktigste for foreldrene var at barna fikk seg en utdanning og en jobb de kunne leve av og trives med. Ungdommene fortalte likevel at foreldrene forsøkte å påvirke deres studie- og yrkesvalg. I hvor stor grad og på hvilken måte de gjorde dette, varierte.

Gül fortalte at hun følte et press om å ta høyere utdanning:

Jeg har vokst opp med at, siden mine søsken ikke tok utdanning, og det er mamma og pappas høyeste ønske at jeg, at dem, at man får seg en utdanning. Så vet jeg at det ligger et ganske stort press på meg, på at jeg må få meg en utdanning.

Gül fortalte samtidig at hun ønsket å gå på skolen og at høyere utdanning også var noe hun ønsket for seg selv, slik at hun opplevde dette presset som motiverende. Det var kun en av informantene som rapporterte at studievalg eller yrkesvalg var kilde til konflikt. Hakan fortalte om farens reaksjon på Hakans ønske om å bli politi:

Han bare, jeg vil ikke at du skal bli politi, det er masse stress, og gidder ikke at du skal drive med narkomaner og ditten og datten.

Det virket derimot som om denne holdningen fra farens side virket mot sin hensikt, for Hakan tvilholdt på sin egen rett til å velge. Han konkluderte med at det var det ”samme om han vil eller ikke, [...], mitt liv, det er jeg som skal leve det”.

Ungdommene fortalte at foreldrene gjerne ytret ønske om spesifikke yrker for barna sine, der lege og advokat var gjengangere. De fleste opplevde imidlertid ikke å bli presset til å velge noen yrker fremfor andre. Saad fortalte:

Vi har snakka mye om det at moren min vil at jeg skal bli lege og advokat og sånn. Hun sier bli politi. Jeg sier nei, jeg vil ikke bli politi, egentlig. Så hun sier hva er det du har lyst til å bli? Sier jeg har lyst til å bli vekter. Hun bare, ja, bare bli vekter. Du kan jobbe på Gardermoen og sånt. Det går bra. Det er i orden.

Selv om Saad gjerne ville gjøre moren sin glad, følte han at han måtte gå sin egen vei.

Mest viktig for meg er at jeg gjør noe jeg er fornøyd i da. Ikke bare gjør det foreldrene mine vil at jeg skal gjøre.

Saad følte at moren støttet ham i hans valg, noe han delte med de fleste ungdommene i undersøkelsen. Generelt opplevde ungdommene at det var stor enighet om yrkesvalg i familien og ungdommenes syn lå nært opptil det de fortalte foreldrene ønsket. Våre analyser tydet på at dette kan skyldes både foreldrenes sosialisering av barna, deres kommunikasjonsstrategier og kompromiss fra begge parter. For Gül var det å ta høyere utdanning en naturlig del av hennes liv, noe som kan tyde på at foreldrenes forventninger bidro til at hun internaliserte denne verdien. Dette står i motsetning til Hakan, som reagerte negativt på farens overtalelsesforsøk. Tidligere i oppgaven så vi at foreldre ofte valgte ulike former for overtalelse fremfor tvang for å påvirke ungdommenes valg, og det kan tenkes at dette er bevisst for å unngå å havne i en konfliktsituasjon som denne. Eksempel på kompromiss fant vi hos Saads mor, som ville at

sønnen skulle bli politi, men godtok hans valg om å bli vekter.

Mange av informantene, særlig jentene, rapporterte at foreldrene ønsket at de skulle bli uavhengige og at de oppmuntret til uavhengige valg. Emel reflekterte over hvorfor foreldrene hennes ikke ønsket at hun og søsteren skulle gifte seg tidlig:

Jeg tror det er på grunn av studiene, altså, fordi de vil at jeg skal studere først. [...] jeg tror ikke de vil at vi skal basere livet vårt på noen andre, jeg tror de vil at vi skal ha vårt eget liv først, og ikke være avhengige av noen andre.

Det kunne se ut til at foreldrene så utdanning som en vei til selvstendighet. Innledningsvis presenterte vi forskning som sier at foreldres målsetning for jenters utdanning i Tyrkia og Pakistan ofte er at de skal finne seg en rik ektemann (Stewart et al., 2000). At ungdommene i denne undersøkelsen oppfattet foreldrenes fokus på utdanning som uttrykk for at de ønsker at barna skal bli selvstendige, viser igjen hvordan kulturen og menneskene i den er i endring. Flere ungdommer trodde også at foreldrene var opptatt av utdanning og arbeid fordi de selv hadde få valgmuligheter i hjemlandet og derfor ønsket noe bedre for barna sine. At ungdommene hadde full forståelse for denne motivasjonen bak foreldreinnblanding, kan bidra til å forklare hvorfor de i så stor grad var opptatt av enighet om yrke og utdanning.

Ekteskap. Det var svært store variasjoner i praksiser fra familie til familie angående valg av ektefelle. Våre informanters syns på saken varierte fra å være imot innblanding fra foreldrenes side til de som følte det var best om foreldrene tok avgjørelsen. Ungdommene så ut til å ha et svært avslappet forhold til det å skulle gifte seg, uansett hvem som tok initiativet:

AM: Ja, for hvordan er det [foreldrene dine] forestiller seg, da, at hvis du en gang skal gifte deg og sånn. Hvordan er det de da tenker at det kommer til å skje?

Hina: Nei, jeg tror at... de tror at liksom... ja, det. At de er de som bestemmer hvem vi skal gifte oss med, da. Jeg tror at det er sånn de tenker.

AM: Hva tenker du om det, da?

Hina: Nei, jeg vet ikke jeg. Det er lenge til jeg skal gifte meg, så jeg har egentlig ikke tenkt på mye på det. Men akkurat nå, så er det jo det samme for meg, egentlig. Om det er arrangert eller om, åssen det er, så tror jeg det går greit.[..]

AM: Men hva hvis dere ikke er enige? [...] Hvordan kommer dere til å løse det, tror du?

Hina: Nei, det vet jeg ikke. Det, da har vi et problem. Ja, men de må jo nesten gå med på det, fordi det gjelder jo livet mitt, og... det er jo jeg som skal leve livet med han. Så da tror jeg at de ville blitt nødt til å gå med på det. De må jo det.

Hina fremstilte hele tematikken med en selvsaghet, og satte ord på den grunnleggende følelsen

av å være i kontroll over sitt eget liv, som var typisk for ungdommene i denne studien. Selv om de var klar over at foreldrene ofte hadde sterke meninger og klare ønsker, rapporterte ungdommene at det til syvende og sist var deres eget valg, og at det var foreldrene som måtte gi seg ved en eventuell meningsforskjell. Dette kan også bidra til å forklare hvorfor ingen av ungdommene rapporterte om konflikt rundt temaet ekteskap, selv om det kunne være ulike syn på hvordan ting skulle gjøres.

Ingen informanter fortalte at de *ikke* kom til å velge ektefelle selv, men det kom likevel frem i noen intervjuer at valgalternativene kunne blir begrenset av foreldrene, eller at foreldrene hadde en sterk stemme i beslutningsprosessen. Hameed sa at foreldrene forventet å finne en passende jente til ham i Pakistan. De skulle gifte seg der, og deretter skulle jenta flytte inn hos Hameed og foreldrene i Norge. Hameed forklarte hvorfor han syntes dette var den beste ordningen:

Fordi de vet jo det beste liksom. For hvis jeg finner meg en jente som jeg liker men ikke mammaen min liker..., hvis hun skal bo hjemme hos meg, så må jo hun ha på seg sånne ordentlige klær og sånne greier. Så hvis hun kommer liksom med [klær som ikke er ordentlige], da vil ikke mamma like det, så det er egentlig for det beste, så for det meste så vil jeg egentlig at mamma skal bestemme det.

Hameed la også vekt på at selv om han overlot mye av beslutningen til moren, beholdt han likevel muligheten til å si nei:

Men mamma hadde sikkert spurt meg om, vist meg et bilde og spurt meg om liker du henne eller ikke. Så hvis jeg hadde sagt nei, så hadde hun sagt greit. Så det er egentlig valget mitt.

Selv om Hameed opplyste om at han var den som til slutt skulle godkjenne jenta, var det foreldrene som skulle gi ham alternativene han kunne velge fra. At Hameed var komfortabel med at foreldrene i stor grad skulle bidra i en så viktig avgjørelse i hans liv, mener vi tyder på en sterk tillit innad i familien. Dette fant vi igjen i mange informanters uttalelser. Et fellestrekk var en grunnleggende tro på at foreldrene ønsket at de skulle være lykkelige og ville deres beste. Serkan forklarte: ”jeg er smart nok til å skjønne at hun egentlig vil det beste for meg, da”. Ungdommenes tro på at foreldrene kun ville dem vel, kan bidra til å kaste lys på hvordan foreldrenes innblanding i viktige valg kunne foregå uten at de rapporterte konflikt.

Det var en tendens til at ungdommenes syn på ekteskap lå tett opptil det de fortalte var

foreldrenes. Dette ble tydelig da informantene ble spurt om hva slags egenskaper og kvaliteter de så etter hos en fremtidig ektefelle. Hina nevnte i den forbindelse flere karaktertrekk, før hun utbrøt: ”Og så må han jo selvfølgelig være pakistaner”. Hun kunne ikke forklare hvorfor det var så viktig, men trodde hun var påvirket av foreldrene sine, selv om dette ikke var noe de hadde snakket om. Vi så samme tendens i det Ansar fortalte om en potensiell fremtidig kone. På spørsmål om hva som ville skjedd hvis foreldrene ikke likte jenta han tok med hjem, svarte han at det aldri ville skjedd, fordi ”dem jeg tar med hjem er ikke hvem som helst. Den jeg tar med hjem er ordentlig”. Selv om han ikke kunne sette ord på hva det vil si å være ordentlig, innebar det i følge han kvaliteter som både han og foreldrene anså som gode egenskaper hos en kone. Dette kan tyde på at foreldrenes verdisystemer til en viss grad var internalisert hos ungdommene. Hakan mente at foreldrenes holdninger hadde smittet over på ham:

Nei, det er litt sånn, de har lært meg hva jeg skal gjøre ikke sant. Sånn siden jeg var, når jeg var 15-14, så de lærte meg opp hvordan, hva jeg skal gjøre og hva som er viktig og sånt. Også bare, det sitter fast der ikke sant.

Det at ungdommene forteller at deres og foreldrenes holdninger ofte samsvarer kan derfor forstås både som et ønske om å oppfylle foreldrenes forventninger, men også som uttrykk for at ungdommene har gjort foreldrenes verdier til sine egne. Dermed kan det å gjøre som foreldrene forventer også være det som er mest naturlig og selvsagt for ungdommene selv å velge.

Fellesskapets betydning for autonomi. Familien hadde en fremtredende plass i livet til informantene. Nesten samtlige fortalte om hvor viktig det var å tilbringe tid sammen med familien. På spørsmål om hva som kunne bli gjort annerledes i deres familie, svarte et flertall at de skulle ønske familien gjorde mer sammen. De aller fleste kunne også fortelle at de tok foreldrenes mening til vurdering når de skulle ta valg, og mente at det var viktig med enighet i familien når det kom til viktige valg som skulle tas for individet. Hina syntes enighet i familien om valg hun tok i livet var ”nesten det viktigste”. Hun fortalte at hun tok valgene sine selv, men at det var viktig at foreldrene mente det var ”valg som kan bli tatt”.

Ungdommene opplevde et sterkt samhold og en gjensidig respekt i familien, som de satte pris på. Dette forholdet var noe ungdommene satte svært høyt og ikke var villige til å risikere. Emrah fortalte om forholdet til faren: ”så lenge han stoler på meg, så kommer jeg ikke til å gjøre noe galt som kommer til å såre han”. Opplevelsen av samhold og følelsen av tillitt og gjensidig

respekt var viktig for informantene, men det betydde ikke at de så seg nødt til å ofre sin egen autonomi for å oppnå dette. Ungdommene sa at det å gjøre valg som foreldrene godkjente ikke var noe de gjorde på bekostning av sine egne ønsker, men fordi de selv ønsket det. De ønsket å gjøre valg som samsvarte med foreldrenes forventninger, fordi det å opprettholde et godt samhold i familien fremsto som svært viktig for dem.

Ungdommene fremstilte tillit som et viktig element i forhandlingene om autonomi i livsvalg i familien. Men tillit må stadig oppnås og bekreftes, fordi det å bli stolt på handler også om å gjøre seg tilliten verdig (Aarset & Sandbæk, 2009). Ungdommene i vår studie opplevde at de fikk større frihet dersom de valgte å gjøre det som var forventet av dem. Khalid fortalte at han aldri hadde smakt alkohol, men at han likevel trivdes med å være ute på fest. På spørsmål om hva foreldrene syntes om at han ikke drakk alkohol, svarte han at ”de synes det er veldig bra og det er derfor de stoler på meg”. Khalid opplevde å få foreldrenes tillit og dermed større frihet, fordi de visste at han ikke kom til å drikke alkohol hvis han var ute på fest med venner.

Det var ikke bare ungdommene som opplevde å måtte gjøre seg fortjent til foreldrenes tillit. Ungdommene fortalte oss at de også hadde forventninger til sine foreldre for at de skulle kunne stole på dem. Da informantene ønsket at familien skulle være en stor del av beslutningene som ble gjort rundt deres valg, stilte de også krav til at familien skulle gjøre gode beslutninger. Et eksempel var Ayses reaksjon på at faren røykte:

Jeg ble litt skuffa fordi han er veldig sånn derre vær sunn og. Han er jo veldig opptatt av at vi ikke skal drikke og sånt. Vi ser jo hvor mye det betyr for han. Så det at han tok seg en røyk da så tenkte jeg bare: Hæ? Nå misforsto jeg helt hva du sto for, liksom.

Det virket som at dersom foreldrene ikke innfridde ungdommenes forventninger, kunne de også miste deres tillit. Tillit opplevdes derfor som et gjensidig aspekt ved relasjonen, som stadig måtte oppnås og bekreftes av begge parter.

Som nevnt over ga ungdommene uttrykk for at foreldrene ville deres beste, og de opplevde at foreldrene også *visste* deres beste. Ansar forklarte hvorfor morens råd veide tungt når han skulle ta valg: ”hun har levd lenger enn meg og sånn, så hun vet egentlig mer”. Det at foreldrene hadde levd lenger og derfor kunne mer om livet, var noe flere ungdommer i studien la vekt på. Derfor aksepterte ikke bare ungdommene foreldrenes innblanding i sine livsvalg, men de ga uttrykk for at de også ønsket den og aktivt brukte foreldrene som rådgivere. Dilek rådførte

seg med moren sin angående en hyttetur hun ikke visste om hun hadde lyst til å være med på:

Jeg var litt sånn burde jeg bli med eller burde jeg ikke bli med? Og når jeg snakka med mamma, så ble det litt sånn veiledning på en måte.

Det var store forskjeller mellom ungdommene i forhold til hvor mye de ønsket at foreldrene skulle involveres i deres avgjørelser og i hvilken grad de opplevde at foreldrene selv ønsket å involvere seg. Det som var gjennomgående var at ungdommene i stor grad opplevde å bestemme over sitt eget liv, og at de satte pris på foreldrenes innblanding.

Det autonome relasjonelle selv. Rogoff (2003) beskriver gjensidig avhengighet som en sterk verdi i mange samfunn. Hun mener at dette kan eksistere sammen med individuell autonomi, fordi individet *velger* å orientere seg mot gruppen. Et slikt syn på autonomi kan hjelpe oss å forstå tilsynelatende selvmotsigende utsagn fra informantene våre. Eksempelvis Hina som uttalte at: ”Det er ingen som bestemmer over meg”. Samtidig fortalte hun at enighet mellom henne selv og foreldrene om valg hun gjorde i livet var noe av det viktigste for henne. Selv om foreldrene i stor grad var med på å bestemme hvem Hina skulle gifte seg med, kan man likevel spørre seg om hvorvidt noen bestemte over henne, da det var hennes eget valg å la foreldrene få denne innflytelsen.

En kan imidlertid reflektere over i hvor stor grad det i disse familiene tillates av ungdommene å velge på tvers av foreldrenes ønsker, og å sette et spørsmålstegn ved hvor grensen mellom press og rådgivning går. Det kan være vanskelig å definere i hvilken grad man har reell innflytelse på sine egne valg (Aarset & Sandbæk, 2009). Av respekt for informantene våre har vi valgt å presentere deres fremstilling av sine egne liv slik de la det frem for oss. Mennesker lever dog ikke uavhengig av sine omgivelser. Krav og forventninger fra familie og samfunnet ellers kan påvirke hvilke valgalternativer som finnes for hver enkelt person, uavhengig av kultur. Selv om vi ikke har anledning til å gå i dybden på en slik problemstilling i denne oppgaven, velger vi kort å nevne det for å nyansere våre egne funn og refleksjoner rundt autonomidebatten.

Avsluttende bemerkninger

Oppsummering

Utgangspunktet for denne studien var intervjuer med ungdommer, hvis foreldre hadde innvandret til Norge fra Tyrkia eller Pakistan, om deres opplevelse av kulturforskjeller og kommunikasjon om livsvalg i hjemmet. Resultatene ble presentert gjennom tre hovedtemaer: En dynamisk kulturforståelse, kommunikasjonsstrategier, og autonomi i fellesskap.

Måten ungdommene snakket om kulturforskjeller på, var i overensstemmelse med en dynamisk forståelse av kulturbegrepet. De fortalte om forskjeller mellom seg selv og foreldrene, men fokuset i ungdommenes beretninger var på endring og forskjeller mellom aldersgrupper og individer. I tillegg la de mer vekt på positive aspekter ved det å ha innvandrerforeldre, heller enn konflikt og problemer.

Gjennom intervjuene identifiserte vi fire strategier for å kommunisere om livsvalg: Direkte kommunikasjon, roller i kommunikasjonen, kommunikasjon gjennom humor og taushet som kommunikasjon. Kommunikasjonen om livsvalg bar preg av mye direkte kommunikasjon. Denne strategien var viktig i konfliktløsning, der forsøk på overtalelse fra begge parter og inngåelse av kompromiss var sentralt. Videre så ulike familiemedlemmer ut til å ha klart definerte roller i kommunikasjonen. Mor ble ofte beskrevet som en person ungdommene likte å snakke med, som de søkte trøst hos og som fungerte som et mellomledd i mye av kommunikasjonen mellom familiemedlemmene. Far ble beskrevet som dominerende i kommunikasjonen og han var også den som satte grenser for ungdommene. I tillegg hadde den utvidede familien en viktig rolle, ved å hjelpe mor og far i barneoppdragelsen. De ulike rollene så ut til å være komplementære. Det ble også ofte brukt humor i kommunikasjonen om livsvalg. Selv om dette skapte en god stemning, virket det som foreldrene i mange tilfeller brukte humor for å formidle seriøse budskap. Ved å benytte seg av humor kunne foreldrene få informasjon om og påvirke ungdommenes valg uten å virke kontrollerende. Samtidig lot det seg gjøre å kommunisere om potensielt sensitive temaer uten at det oppsto konflikt. Til slutt så de ut til at det ikke ble snakket så mye om enkelte temaer, slik som alkohol og kjæreste, i disse familiene. Ungdommene beskrev denne tausheten som en form for kommunikasjon, og tolket den som en stille aksept av deres valg fra foreldrenes side.

Ungdommene rapporterte å ha stor frihet i viktige valg. Foreldrene kunne imidlertid

begrense denne friheten på grunn av frykt for dårlig rykte i den etniske gruppen. Til gjengjeld rapporterte ungdommene at foreldrene ga dem større frihet ved å gjøre det som ble forventet av dem. Å oppnå enighet i familien om viktige valg var en prioritet hos de fleste av ungdommene, og de inkluderte ofte foreldrene sine i beslutningsprosesser. Dette så vi imidlertid ikke som en motsetning til autonomi, da ungdommene i stor grad ønsket foreldrenes innblanding. Generelt rapporterte ungdommene om lite konflikt med foreldrene sine. Grunnen til dette kan være en forståelse av å være autonom som forenlig med å tilpasse seg fellesskapet, i tillegg til adaptive kommunikasjonsstrategier.

Implikasjoner og begrensninger

Forskningsprosessen innebærer mange beslutninger som påvirker utfallet av undersøkelsen. Aspekter som metodevalg, krav til passivt samtykke fra foreldrene, samt valg av arenaer for å rekruttere informanter, har farget de resultatene vi har fått. Disse aspektene kan representere begrensninger for undersøkelsen. For eksempel kan ungdommenes historier ha blitt farget av at de ble bedt om å gi personlig informasjon til en ukjent person. I tillegg har vi ikke intervjuet foreldre, slik at man må være forsiktig med å ta ungdommens beretninger som objektive sannheter.

Selv om vi ikke har funnet mye konflikt, kan det likevel finnes flerkulturelle familier med mye uenighet. At ungdommene i vår studie opplever sterk grad av selvbestemmelse i livsvalg, burde ikke ta fokus vekk fra de som føler seg presset til å gifte seg eller blir kontrollert på annen måte. Ungdommene i denne undersøkelsen er ikke representative for alle ungdommer i Norge med tyrkiske og pakistanske foreldre, men de er likeverdige representanter for gruppen, og deres historier er også viktige. Vi tror at denne undersøkelsen kan være et viktig bidrag til forskningsfeltet ved at den viser kompleksiteten og variasjonen hos ungdom med innvandrerforeldre.

I fremtidig forskning ville vi gjerne sett at man fikk foreldrenes synspunkter på kommunikasjon i familien, for å øke forståelsen av tematikken. Ungdommene i vår studie var ressurssterke og kommuniserte godt med foreldrene sine. Det kunne også vært interessant å få til like dyptgående intervjuer med ungdommer eller familier som har større problemer på disse feltene. På denne måten kunne man fått bedre innblikk i hva som karakteriserer kommunikasjon

om livsvalg i familier der intergenerasjonelle forskjeller ser ut til å skape konflikt. Å finne slike familier, og, ikke minst, vinne deres tillitt, kan imidlertid være en utfordring.

Jo mer vi har lært om dette forskningsfeltet, i desto større grad har vi blitt klar over hvor kompleks problematikken er. Vi håper at vår studie kan bidra til økt bevissthet om denne kompleksiteten, slik at fokus på sammensatthet i større grad kan bli et sentralt element ved fremtidig forskning på feltet, både kvalitativ og kvantitativ.

Kilder

- Bakken, A. (2003) *Minoritetsspråklig ungdom i skolen. Reproduksjon av ulikhet eller sosial mobilitet*. Oslo: NOVA Rapport 15
- Bentley, J. P. & Thacker, P. G. (2004). The influence of risk and monetary payment on the research participation decision making process. *Journal of Medical Ethics*, Vol. 30, s. 293-298
- Berry, J. W., Westin, C., Virta, E., Vedder, P., Rooney, R. & Sang, D. (2006). Design of the Study: Selecting Societies of Settlement and Immigrant Group. I Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. & Vedder, P. (ed.). *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers
- Boehnke, K. (2001). Parent-offspring value transmission in a societal context: Suggestions for a utopian research design—with empirical underpinnings. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol. 32, s. 241–255
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3 (2) s. 77-101
- Bredal, A. (1999). *Arrangerte ekteskap og tvangsekteskap i Norden*. Oslo: TemaNord 1999:604
- Burke, K. (1984). *Attitudes toward History, 3rd ed.* London: University of California Press, Ltd
- Bronfenbrenner, U. (1973). *Barn i to verdener: Usa og Sovjet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Christensen, K. O. & Percinel, S. (2006). Tyrkiet og kurderspørsmålets aktualitet i relation til Irak og EU. *Danish Institute for International Studies*
- Daugstad, G. (2009). Søker krake make? Ekteskap og pardannelse blant unge med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan og Vietnam. *Statistisk Sentralbyrå*, rapport 33
- Davis, K. (1940). The Sociology of Parent-Youth Conflict. *American Sociological Review*, Vol. 5 (4), s. 523-535
- Deci, E. L. & Ryan, R.M. (1987). The Support of Autonomy and the Control of Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 53 (6), s. 1024-1037
- Farver, J. A. M., Narang, S. H. & Bhadha, B. R. (2002). East Meets West: Ethnic Identity, Acculturation, and Conflict in Asian Indian Families. *Journal of Family Psychology*, Vol. 16 (3), s. 338-350

- Feghali, E. (1997). Arab Cultural Communication Patterns. *International Journal of Intercultural Relations*, Vol. 21 (3), s. 345-378
- Friberg, J. H. (2005). *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat 16/2005
- Garcia Coll, C., Lamberty, G., Jenkins, R., McAdoo, H. P., Crnic, K., Wasik, B. H. & Garcia, H. V. (1996). An integrative modell for the study of developmental competencies in minority children. *Child Development*, Vol. 67, s. 1891-1914
- Gluckman, M. (1963). Papers in Honor of Melville J. Herskovits: Gossip and Scandal. *Current Anthropology*, Vol. 4 (3), s. 307-316
- Graham, E. E. (1995). The Involvement of Sense of Humor in the Development of Social Relationships. *Communication Reports*, Vol. 8 (2), s. 158-169
- Gullestad, M. (1996). From Obedience to Negotiation: Dilemmas in the Transmission of Values between the Generations in Norway. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, Vol. 2, s. 25-47
- Hellevik, O. (2001). Ungdommens verdisyn – livsfase- eller generasjonsbetinget. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, Vol. 1 (1), s. 47-70
- Hortacsu, N. (1999). The First Year of Family- and Couple-initiated Marriages of a Turkish Sample: A Longitudinal Investigation. *International Journal of Psychology*, Vol. 34 (1), s. 29-41
- Hussain, R. (1999). Community perceptions of reasons for preference for consanguineous marriages in Pakistan. *Journal of Biosocial Science*, Vol. 31, s.449-461
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2006). *Tema: Landkunnskap: Pakistan*. Lastet ned 01.09.2009 fra:
http://www.bip.no/modules/module_123/templates/publisher_template_detail_1.asp?strParams=4%233%23%2D1%231%231%231%231%231%231%231&iCategoryId=17&iInfoId=359&iSelectedMenuItemId=&iExpMenuId=
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). *Family and Human Development Across Cultures. A View from the Other Side*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers
- Kağıtçıbaşı, C. (2003). Autonomy, Embeddedness and Adaptability in Immigration Contexts. *Human Development*, Vol. 46, s. 145-150
- Kağıtçıbaşı, C. & Sunar, D. (2002). Family and Socialization in Turkey. I Roopnarine, J.L. & Bruce Carter, D. (Ed). *Prent-Child Socializations in Diverse Cultures*. New Jersey: Ablex

Publishing Corporation

- Kang, R.W.T.S.-J. & Milne, A.B. (2002). When Different Becomes Similar: Compensatory Conformity in Bicultural Visible Minorities. *Society for Personality and Social Psychology, Inc.*, Vol. 28 (8), s. 1131-1142
- Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte samfunn. Innvandring og inkludering*. Oslo: Pax Forlag A/S
- Lidén, H. (2003). Foreldres autoritet og ungdoms selvstendighet. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, Vol. 3 (2) s. 27-47
- Løwe, T. (2008). Levekår blant unge med innvanderbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam. *Statistisk Sentralbyrå, rapport 14*
- Mason, J. (1996). *Qualitative Researching*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Mead, M. (1972). *Culture and Commitment. A Study of the Generation Gap*. London: Panther Books Limited
- Meyer, J. C. (2000). Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication. *Communication Theory*, Vol. 10 (3), s. 310-331
- Miles, M. (1992). Concepts of Mental Retardation in Pakistan: toward cross-cultural and historical perspectives. *Disability, Handicap & Society*, Vol. 7 (3), s. 235-255
- Nauck, B. & Klaus, D. (2005). Families in Turkey. I Adams, B.N. & Trost, J. (Ed.) *Handbook of World Families*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Nguyen, N. A. & Williams, H. L. (1989). American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, Vol. 28 (4), s. 505-515
- Noller, P. & Bagi, S. (1985). Parent- Adolescent Communication. *Journal of Adolescence*, Vol. 8 (2), s. 125-144
- Park, B. & Rothbart, M. (1982). Perception of out-group homogeneity and levels of social categorization: Memory for the subordinate attributes of in-group and out-group members. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 42 (6), s. 1051-1068
- Pasch, A., Deardorff, J., Tshann, J. M., Flores, E., Penilla, C. and Pantoja, P. (2006). Acculturation, Parent-Adolescent Conflict, and Adolescent Adjustment in Mexican American Families. *Family Process*, Vol. 45 (1), s. 75-86
- Phinney, J. S., Ong, M. & Madden, T. (2000). Cultural Values and Intergenerational Value Discrepancies in Immigrant and Non-immigrant Families. *Child Development*. Vol. 71, s. 528-539

- Phinney, J. S. & Vedder, P. (2006). Family Relationship Values of Adolescents and Parents: Intergenerational Discrepancies and Adaptation. I *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Prieur, A. (2002). Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *Køn og Kultur, Kontur*, Vol. 6, s. 4-12
- Rankin, B. H. & Aytac, I. A. (2006). Gender Inequality in Schooling: The Case of Turkey. *Sociology of Education*. Vol. 79 (1), s. 25-43
- Rogoff, B. (2003). *The Cultural Nature of Human Development*. New York: Oxford University Press
- Sam, D. L., and Virta, E. (2003). Intergenerational value discrepancies in immigrant and host-national families and their impact on psychological adaptation. *Journal of Adolescence*, Vol. 2 (4), s. 213-23
- Sathar, Z.A. & Lloyd, C.B. (1994). Who Gets Primary Schooling in Pakistan: Inequalities among and within Families. *The Pakistan Development Review*, Vol. 33 (2) s. 103-134
- Szapocznik, J. & Kurtines, W.M. (1993). Family Psychology and Cultural Diversity. *American Psychologist*, Vol. 48 (4), s. 400-407
- Stewart, S.M., Bond, M.H., Ho, L.M., Zaman, R.M, Dar, R. & Anwar, M. (2000). Perceptions of parents and adolescent outcomes in Pakistan. *British Journal of Developmental Psychology*, Vol. 18, s. 335-352
- Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004). *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet*. Det Kongelige Kommunal- og Regionaldepartement
- Strier, D. R. (1996). Coping Strategies of Immigrant Parents: Directions for Family Therapy. *Family Process*, Vol. 35, s. 363-376
- Valsiner, J. (2000). Adolescence: Moving Through Into Adulthood. *Culture and Human Development: An Introduction*, s 271-300. London: Sage
- VG Nett (2009). *Døra inn til Norge må bli trangere*. Lastet ned 28.10.2009 fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=582268>
- Willig, C. (2001). *Introducing qualitative research in psychology. Adventures in theory and method*. Buckingham: Open University Press
- Øia, T. (1998). *Generasjonskløften som ble borte. Ungdom, Innvandrere og Kultur*. Oslo:

Gyldendal Akademiske Forlag

- Øia, T. (2005). *Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Rapport 20/05
- Øia, T. (2007). Ung i Oslo – levekår og sosiale forskjeller. *Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring*. NOVA Rapport 6/2007
- Øia, T. & Vestel, V. (2007). Møter i det flerkulturelle. *Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring*. NOVA Rapport 21/2007
- Aarseth, M. F., Liden, H. & Seland, I. (2008). *Ungdom med innvandrerbakgrunn: Verdier, normdannelse og livsvalg – en kunnskapsstatus*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)
- Aarseth, M. F. & Sandbæk, M. L. (2009) Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Vedlegg 1: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Innledning:

Tusen takk for at du har lyst til å delta. Vi er veldig takknemlige for at du vil hjelpe oss. Har du med deg skjemaet du skrev under på? Her er informasjon en gang til (gi skjema for informert samtykke), bare for å minne deg på hvilke rettigheter du har. (Informanten leser)

Har du fortsatt lyst til å være med? Flott. Intervjuet kommer til å ligne en samtale. Spørsmålene jeg stiller er ofte ganske vide, så det er bare å fortelle så mye du har lyst til. Jeg er interessert i hvordan du tenker og opplever ting, så det er ingen rette eller gale svar.

Intervju om gårdsdagen:

Kan du fortelle meg om en typisk dag i livet ditt? Hva gjør du og hvem er du sammen med? Ta i går, for eksempel. Hva gjorde du i går? Start fra du sto opp om morgenen.

Temaer vi tar opp:

- 1. Utdanning og jobb**
- 2. Fritid**
- 3. Ekteskap og fremtidsplaner**
- 4. Familiedynamikk**
- 5. En ”annerledes” familie**

Temabaserte spørsmål:

1. Utdanning og jobb

Jeg vil gjerne stoppe deg litt der. Fortell meg litt mer om skolen.

Hvordan forløper en typisk skoledag?

Hva er det du liker/ikke liker med skolen?

Hvorfor?

Hvis det er noe du synes er vanskelig på skolen, eller det er noe du ikke forstår, hvem er det du spør om hjelp?

Hvorfor er det akkurat denne personen du ville gått til?

Ulike foreldre har forskjellige måter de forholder seg til barna sine og skole på. Noen holder avstand og stoler på at barna gjør de de skal, mens andre prater mye om skole og lekser og passer nøye på barna. Hvordan er dine foreldre i forhold til skole?

Hva pleier de å si om skole, lekser og fremtiden din?

Hva synes du om det?

Kan du fortelle om en gang da dere har vært uenige om skole/lekser?

Hvorfor tror du at foreldrene dine synes det?

Hva tenker du om skolegang mht fremtiden – videre utdanning og jobb?

Er det viktig for deg?

Hvorfor/hvorfor ikke?

Tror du at det er viktig for foreldrene dine?

Foreldre har ofte tanker om hva barna deres skal gjøre når de blir voksne. Tror du foreldrene dine har meninger om hva du skal gjøre når du er ferdig med videregående?

Hva med deg – hva har du lyst til?

Hvordan pleier dere å snakke om fremtidsplaner hjemme? Kan fortelle om en gang det har vært et tema?

Er det viktig for deg at du og foreldrene dine er enige om hva du skal gjøre senere i livet?

Hvorfor er det viktig/ ikke viktig?

Overgang:

Jeg vil gjerne at vi går tilbake til å snakke om en typisk dag. Kan du fortelle om hvordan dagen din vanligvis er etter at skoledagen er slutt?

2. Fritid

Du nevnte at du ofte/noen ganger er sammen med venner på fritiden.

Hva pleier dere å gjøre?

Hvor ofte gjør dere dette?

Hva slags andre ting gjør dere, eller hvilke andre steder hender det at dere er?

Er du med i noen organiserte aktiviteter? En sport, en klubb eller en organisasjon?

Liker du det?

Er det mange av vennene dine som gjør det?

I hvor stor grad kan du selv bestemme hva du gjør på fritiden?

Kan du gi et eksempel på hvordan dere blir enige om regler for fritid hjemme?

Hvor mye av hva du og vennene dine gjør pleier du å fortelle foreldrene dine?

Hvorfor?

Hvordan opplever du at de reagerer på det du forteller?

Kan du gi et eksempel på en ting du ikke vil at foreldrene dine skal vite?

Hvorfor ikke?

Hva tror du ville ha skjedd hvis de hadde fått vite det?

Er det noe som skjer ofte?

Hva med det å ha en kjæreste? Hvordan pleier foreldrene dine å snakke om det?

Er du enig i det foreldrene dine sier?

Hvorfor?

Er det mange av vennene og klassekameratene dine som har kjæresten?

Hva med deg? Har du en kjæreste?

Kjenner foreldrene dine kjæresten din?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

Hvis ja: Hvorfor?

Er kjæresten din en person du tror du kommer til å være sammen med lenge?

Hvorfor/hvorfor ikke?

3. Ekteskap og fremtidsplaner

Vi snakket litt om fremtidsplaner i stad, i forhold til utdanning og jobb. Kan du si noe om hvor du ser deg selv om fem til ti år, i forhold til familie, ekteskap og barn?

Hva tror du foreldrene dine mener om saken?

Hvilke egenskaper er det viktig for deg at din fremtidige kone/mann skal ha?
Hva slags egenskaper tror du foreldrene din gjerne vil at din kone/mann skal ha?
Er det noe dere snakker om hjemme?
Kan du fortelle om en gang dere har pratet om dette temaet – om ekteskap?
Evt. Kan du fortelle om den gang da du hadde ønsket/det var naturlig å snakke om dette uten at dere gjorde det?
Hva tror du ville skjedd hvis foreldrene dine ikke likte personen du ville gifte deg med?
Tror du foreldrene dine ønsker å være med å bestemme i den saken?
Når det gjelder fremtidsplaner, er det gjerne jobb og familie man tenker på, men er det noen andre ting som er viktige for deg, som du vil skal skje eller som du vil oppnå?

4. Familiedynamikk

Jeg vil bare gå tilbake til noe du sa i begynnelsen.
Du starter dagen med å spise frokost.
Hvem spiser du frokost sammen med?
Er det sånn du alltid gjør det?
Hva med middag?
Hvordan foregår en typisk middag hos dere?
Noen familier snakker mye under middagen, mens andre vil at det skal være stille mens man spiser. Hvordan er din familie i forhold til dette? Hva tenker du om det?
Hva pleier dere å snakke om under måltider?
Liker du det?
Hvorfor?
Når pleier du å legge deg om kvelden?
Hvem er det som bestemmer det?
Syns du det er greit/rettferdig?
Er det sånn hjemme hos vennene dine?
Er du mye sammen med familien din på fritiden?
Hva pleier dere å gjøre sammen?
Liker du det, eller ville du helst gjort noe annet?

5. En annerledes familie

Grunnen til at vi sitter her nå, er fordi du har foreldre som har vokst opp i Tyrkia/Pakistan. Er dette noe dere snakke om hjemme?
Mye av den forskningen om ungdom med foreldre fra Tyrkia/Pakistan forteller om ungdom som føler at de opplever et skille mellom to verdener, eller to kulturer. Den de opplever hjemme og den de opplever utenfor hjemmet. Hva tenker du om det?
Hvordan føler du at det påvirker deg?
Hvordan snakker dere om dette hjemme?
Du har nevnt at du noen ganger er uenig med foreldrene dine om ting (nevnt eksempler fra tidligere). Tenker du noen gang at dette kan være fordi dere har vokst opp i forskjellige land?
Kan du fortelle om en gang det har skjedd?
Hvilke andre grunner tror du kan være årsaken til at dere er uenige om noen ting?
Når dere er uenige, føler du at du blir hørt?
Hva med deg, lytter du til det foreldrene dine sier?
Respekterer du deres meninger om ting?

På hvilken måte/hvorfor?

Respekterer de dine?

Hvordan viser de at de respekterer deg?

Foreldre tar ofte beslutninger for barna sine, som barna ikke er enige i. Føler du at dere er mye uenige om hvordan du skal leve livet ditt, eller har dere stort sett de samme meningene?

Hva slags type ting som omhandler livet ditt er dere enige om?

Er det viktig for deg at dere er enige om sånne ting?

Hva er dere uenige om?

Hvorfor tror du det er sånn?

For personer som vokser opp i et land, er det vanskelig å sette ord på hva som er typisk for det landet, men siden du har vokst opp med foreldre fra et annet land, kanskje du har et litt annet perspektiv på det. Når det gjelder foreldre og barn og hvordan de forholder seg til hverandre.

Hva syns du er typisk norsk?

Syns du at din familie noen gang gjør ting annerledes?

Hva slags ting da?

Hva syns du er dårligere og bedre i din familie i forhold til andre familier?

Hvorfor tror du at dere gjør det sånn hos dere?

Kan du huske en gang der du syns foreldrene dine var veldig urettferdige eller teite?

Hvorfor var det noe du reagerte på?

Hva med motsatt: Har du et eksempel på en gang du ble positivt overrasket over foreldrene dine?

Hva var det som gjorde at du syntes at dette var positivt?

Vedlegg 2: Skjema for passivt samtykke

Livsvalg hos ungdom med foreldre fra Tyrkia og Pakistan. Ungdommenes opplevelser av fellesskap, konflikter og kommunikasjon innen familien om sentrale livsvalg.

Kjære foreldre/foresatte!

Vi, Elin Horsdal og Anne Marte Thorsen, arbeider med en masteroppgave i psykologi ved Universitetet i Oslo. I forbindelse med masteroppgaven vår ønsker vi å finne ut litt mer om hvilke livsvalg som er viktige for norsk ungdom med innvandrerforeldre og hvordan de opplever at disse valgene blir snakket om hjemme.

Hvorfor undersøke dette temaet?

Det er viktig for mange personer og i mange sammenhenger å ha kunnskap om hvordan det er å vokse opp med foreldre fra en annen kultur i Norge i dag. Resultatene av undersøkelsen kan gi bedre informasjon til personer som arbeider med eller er i kontakt med ungdom om hvilke fordeler og utfordringer innvandrerungdom opplever. Slik informasjon kan gjøre det lettere å kommunisere med og tilrettelegge for blant annet innvandrerungdom som har problemer hjemme.

Undersøkelsen vil foregå slik:

–Barnet deres vil være med på et intervju med Elin eller Anne Marte som varer i ca. 1-2 timer.

–Intervjuet vil bli tatt opp på lydband. Etter intervjuet er ferdig, vil vi skrive ned alt vi har tatt opp. Vi vil slette det muntlige materialet etter oppgaven er ferdig i begynnelsen av mai 2010.

–Vi er bare interessert i deres barns opplevelser og tanker, så det finnes ingen riktige eller gale svar. Om det er noe han/hun synes er ubehagelig å snakke om, så trenger ikke han/hun å snakke om det.

–Vi vil sammen med barnet deres avtale tid og sted for intervjuet.

–Deres barn vil kunne bli kontaktet igjen etter intervjuet hvis det er noe vi lurer på eller er usikre på at vi har forstått riktig.

Vi vil ikke intervjuere deres barn dersom dere ikke ønsker det.

Siden deres barn er under 18 år kan vi ikke gjennomføre intervju med han/henne dersom dere ikke ønsker det. Vi vil begynne med intervjuer i begynnelsen av oktober. Om dere **ikke** ønsker at deres barn skal delta i undersøkelsen, ber vi dere vennligst signere vedlagte skjema og returnere denne til oss. Om dere gir deres barn tillatelse til å være med, kan dere trekke denne tillatelsen når dere vil. Dette vil ikke få negative konsekvenser barnet deres.

Når vi senere skal skrive om undersøkelsen, vil verken dere, deres barn eller skolen kunne kjennes igjen. Oppgaven vil være ferdig i mai 2010. Vi har taushetsplikt, så personlige opplysninger om dere og deres barn vil derfor bli bevart konfidensielt under hele undersøkelsen og slettet når undersøkelsen er ferdig. Skolen vil heller ikke få kjennskap til noen opplysninger som blir samlet inn.

Undersøkelsen er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Vår veileder er:

Astri Heen Wold
Professor
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

Hun kan kontaktes på telefon (22 84 51 66) eller e-post (a.h.wold@psykologi.uio.no).

Vil dere vite mer om undersøkelsen, kan dere bare ta kontakt med oss!

Ønsker dere **ikke** at deres barn skal delta i undersøkelsen, ber vi dere underskrive vedlagte skjema.

Med vennlig hilsen

Elin Horsdal
Masterstudent
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

og

Anne Marte Thorsen
Masterstudent
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

Telefon: 41 50 85 78

E-post: elinhor@student.sv.uio.no

Telefon: 92 23 24 97

E-post: annemth@student.sv.uio.no

Svarslipp

Innvandrerungdom og livsvalg. Ungdommenes opplevelser av fellesskap, konflikter og kommunikasjon om sentrale livsvalg innen familien.

Jeg ønsker **ikke** at mitt barn skal delta i denne undersøkelsen. Jeg forstår at dette ikke får noen negative konsekvenser for barnet mitt.

Dato:

Barnets navn:

Foresattes navn:

Foresattes underskrift:

Vedlegg 3: Informasjonsskriv

Livsvalg hos ungdom med foreldre fra Tyrkia og Pakistan. Ungdommenes opplevelser av fellesskap, konflikter og kommunikasjon innen familien om sentrale livsvalg.

Kjære elev!

Vil du være med på en undersøkelse som handler om hvordan ungdom med tyrkiske eller pakistanske foreldre opplever at viktige verdier i livene deres blir oppfattet og reagert på hjemme?

Vi, Elin Horsdal og Anne Marte Thorsen, arbeider med en masteroppgave i psykologi ved Universitetet i Oslo. I forbindelse med masteroppgaven vår ønsker vi å finne ut litt mer om hvilke verdier som er viktige for norsk ungdom med tyrkiske og pakistanske foreldre og hvordan de opplever at disse verdiene stemmer overens med familiens verdier.

Hvorfor undersøke dette temaet?

Det er viktig for mange personer og i mange sammenhenger å ha kunnskap om hvordan det er å vokse opp med foreldre fra en annen kultur i Norge i dag. Resultatene av undersøkelsen kan gi bedre informasjon til personer som arbeider med eller er mye i kontakt med ungdom om hvilke fordeler og utfordringer innvandrergdom opplever. Slik informasjon kan gjøre det lettere å kommunisere med og tilrettelegge for blant annet innvandrergdom som har problemer hjemme.

Undersøkelsen vil foregå slik:

–Du vil være med på et intervju med Elin eller Anne Marte som varer i ca. 1-2 timer.

–Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd. Etter intervjuet er ferdig, vil vi skrive ned alt vi har tatt opp. Vi vil slette det muntlige materialet etter oppgaven er ferdig i begynnelsen av mai 2010.

–Vi er bare interessert i dine opplevelser og tanker, så det finnes ingen riktige eller gale svar. Om det er noe du synes er ubehagelig å snakke om, så trenger du ikke snakke om det.

–Vi vil sammen avtale tid for intervjuet. Intervjuet vil finne sted på Psykologisk Institutt ved Universitetet i Oslo.

–Du vil kunne bli kontaktet igjen etter intervjuet hvis det er noe vi lurer på eller er usikre på at vi har forstått riktig.

Å delta er frivillig og vi trenger din underskrift for å kunne gjennomføre intervjuet.

Du trenger ikke å delta i undersøkelsen hvis du ikke selv har lyst. Om du nå gir tillatelse til å være med, kan du trekke denne tillatelsen når du vil. Du kan også senere gi beskjed om at den informasjonen som er samlet inn om deg skal slettes. Dette vil ikke få noen negative konsekvenser for deg.

Når vi senere skal skrive om undersøkelsen, vil verken du, din familie eller skolen din kunne kjennes

igjen. Oppgaven vil være ferdig i løpet av mai 2010. Da vil opplysningene vi har samlet inn, bli anonymisert. Bare de som arbeider med oppgaven vil kjenne til de opplysningene vi samler inn om deltagerne. Skolen vil ikke få disse opplysningene. Vi har taushetsplikt, personlige opplysninger om deg vil derfor bli bevart konfidensielt under hele undersøkelsen og slettet når undersøkelsen er ferdig.

Undersøkelsen er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Vår veileder er:

Astri Heen Wold
Professor
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

Hun kan kontaktes på telefon (22 84 51 66) eller e-post (a.h.wold@psykologi.uio.no).

Vil du vite mer om undersøkelsen, kan du bare ta kontakt med oss!

Ønsker du å være med, ber vi deg underskrive vedlagte samtykkeerklæring.

Med vennlig hilsen

Elin Horsdal
Masterstudent
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

Telefon: 41 50 85 78
Mail: elinhor@student.sv.uio.no

Anne Marte Thorsen
Masterstudent
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo

Telefon: 92 23 24 97
Mail: annemth@student.sv.uio.no

Vedlegg 4: Signaturskjema

Signaturskjema

Jeg ønsker å delta i denne undersøkelsen. Jeg forstår at all personlig informasjon vil bli behandlet konfidensielt og at personlige opplysninger ikke vil bli gjenkjent når oppgaven publiseres.

Jeg forstår at deltakelse er frivillig og at jeg kan trekke min deltakelse når som helst.

Jeg forstår at mine foreldre kan nekte meg å delta i denne undersøkelsen (gjelder for personer under 18 år).

Dato:

Deltakers navn:

Deltakers underskrift:

Vedlegg 5: Godkjennelsesbrev fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Astri Heen Wold
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo
Postboks 1094 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 04.09.2009

Vår ref: 22430 / 2 / MAB

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.08.2009. Meldingen gjelder prosjektet:

22430	<i>Innvandreringdom og livsvalg. Ungdommenes opplevelser av fellesskap, konflikter og kommunikasjon om sentrale livsvalg innen familien</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens overste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Astri Heen Wold</i>
<i>Student</i>	<i>Elin Horsdal</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, vedlagte prosjektvurdering - kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 05.05.2010, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marte Bertelsen

Kontaktperson: Marte Bertelsen tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Elin Horsdal, Rødtvetveien 35, 0955 OSLO